

# Rechtskundig Weekblad

Vereniging zonder winstgevend doel

Verschijnt elke Zondag

Abonnementsprijs : 400 fr. per jaar

Postcheckrekening N° 3185.22

Beheer en Redactie : Mr. René VICTOR, Justitiestraat, 21, Antwerpen

## HET OUDE GERECHT TE ANTWERPEN

*Voordracht gehouden door Prof. Dr Frans BLOCKMANS, hoogleraar aan de Universiteit te Gent, archivaris der Stad Antwerpen, op Dinsdag, 21 November l.l., in de Assisenzaal van het Gerechtshof in het kader der tentoonstelling van het Antwerps Rechtsleven.*

Als men het oude gerecht te Antwerpen benaderen wil, mag niet uit het oog verloren worden dat men de vaste basis van de huidige Belgische Wetboeken verlaat voor de vlottende rechtswetenschap en de evoluerende rechtsinstellingen van het Oude Regime. Ook niet slechts de letter en de materie van het sedert 1794 opgeheven Antwerpse recht en van de afgeschafte Antwerpse rechtbanken verschillen van de huidige codes en tribunalen, maar ook — en wel vooral — de geest. Vóór de aanhechting van ons land bij de Franse Republiek bouwt men hier op de al of niet gehomologeerde kostuimen, op de verordeningen en geboden, op de jurisprudentie van turbae of praktijzen, op het Romeins recht soms, ter aanvulling van het eigene. Voor het gerecht is de toestand minstens even vaag : aangerijpt in de late Middeleeuwen tot een voor een stad van toen aanvaardbare toestand, worden de tribunalen van Antwerpen diepgaand beïnvloed of gewijzigd door de opkomst van de nationale staatsidee, door de economische, sociale en demografische factoren van de kapitalistische «Gouden Eeuw» der Scheldestad, door het ontstaan van nieuwe politiek-juridische omstandigheden en theorieën. Gegrift op de geest van eerbied voor het vroegere, blijft Recht en Gerecht te Antwerpen een reeks «overleveringen» meeslepen, die tot 1796 grondige hernieuwing en heraanpassing van de oude justitie zullen verhinderen.

Het voorstaande betekent dat het oude gerecht te Antwerpen een over eeuwen evoluerend magma is, waarvan een duidelijk overzicht moeilijk te geven is, vermits het leeft, groeit en verwelkt, zonder daarom steeds geschreven sporen nagelaten te hebben. Het oude Antwerpse gerecht heeft het verloop van de lokale geschiedenis meegemaakt, zich uitzettend en zelfs ineenschrompelend als naar gelang tijden van economische welvaart, juridische bedrijvigheid of politiek verval.

\* \* \*

De kostuimen van 1545, de *antiquissimae*, en die van 1570, de *antiquae*, weerspiegelen de oude gebruikelijkheden inzake Antwerpse rechtspraak, terwijl die van 1582, de *impressae*, werden opgesteld aan de hand van

charters en keuren, Blijde Inkomsten en verordeningen, bewaard in de privilegiekom of op het archief der stad. Zódanig zelfs dat de studie betreffende een aantal paragrafen, het magistraat, de tresoriers en rentmeester, de hoofdmannen van poorterij en de wijkmeesters, de Maandagse Raad en de Brede Raad rakend, pas in December 1593 min of meer gereed kwam en aanvaard werd door slechts een aantal der leden van het stadsbestuur. Deze toevoeging aan de *impressae* werd enkel in 1682 gedrukt en zal in 1764 zelfs door het stadsmagistraat ontkend worden. De codificering der *compilatae* van 1607 zal niet minder dan 15 jaar vergen en een juridisch monument aan Antwerpen bezorgen.

Aan de hand van de laatste twee versies van het Antwerps gewoonterecht kost het niet veel moeite het volgende beeld van het lokale oude gerecht op te hangen.

\* \* \*

Rechter is te Antwerpen, krachtens afvaardiging van de landsheer, de hertog van Brabant, tegelijk markgraaf van Antwerpen, het stadsmagistraat, d.w.z. dat de schepenen het vonnis vinden. Vermits deze schepenen meestal geen rechtskundigen waren, werden zij bijgestaan door secretarissen en griffiers, die te zorgen hadden voor het juridisch kleedje en de rechtskundige orthodoxie van de gewijsden. De schepenen van Antwerpen oordeelden zo in lijfstraffelijke als in burgerlijke zaken. In het criminele, geschiedend in de Vierschaar — omheinde ruimte in de Burcht — werden zij gemaand door de schout, hertogelijke ambtenaar, die tevens ook voor de uitvoering van het vonnis te zorgen had. Tegen deze Antwerpse rechtspraak inzake lijf en lid was geen beroep mogelijk, met dien verstande dat vooraleer het gewijsde werd, de heer steeds de zaak tot zich kon trekken.

In civiele zaken, plaatsgrijpend op het stadhuis, oordeelden de schepenen onder maning van de amman, welke hertogelijke functionaris tevens alle burgerlijke formaliteiten en vonnissen ten uitvoer legde. Naast deze rechtspraak in de ammanskamer werd door de schepenen op bepaalde dagen ook nog alleen in de

Raadskamer in rechtszaken opgetreden, hoofdzakelijk verzoenend. Daaraan is ook hun handelsrechtspraak vast te knopen. Beroep tegen de burgerlijke vonnissen van de Antwerpse schepenen werd mettertijd ingesteld bij de Raad van Brabant en later nog bij de Grote Raad van Mechelen. Nevens deze zuiver juridische taak hadden de schepenen ook nog de genadige rechtspraak uit te oefenen, t.t.z. het laten verlijden in hun tegenwoordigheid van allerlei verbintenissen of getuigenissen. Een deel van deze rechtspraak werd vanaf het einde der XV<sup>e</sup> eeuw overgenomen, naar Italiaans model, door notarissen, die hun protocollen ten stadhuijze te deponeren hadden.

Buiten deze grote Antwerpse rechtbank van de stadsschepenen fungeerden er hier een aantal andere tribunalen, waarvan de ene in verband stonden met de Schepenbank als een lagere rechtspraak, terwijl andere totaal buiten de sfeer der grote Antwerpse rechtbank vielen.

Tot de Nederbanken, gerangschikt volgens de aard van het rechtssubject (de personen, nl. onmondigen en vreemde kooplui), het rechtsobject (het voorwerp van de rechtspraak, nl. het textielbedrijf, het vrederecht en het toezicht op spijs en drank) of de rechtsplaats (de Antwerpse gebroekten en beleende heerlijkheden), behoren de volgende gerechten: Weesmeesters, natie van Portugal, Lakenhal, Peismesters, Keurmeesters of Politiekamer, Watermolenbrug, Kiel en Berchem, Deurne-Borgerhout, Austruweel, Wilmarsdonk en Oorderen. Het spreekt vanzelf — vermits het om Middeleeuwen en om Oud Regiem gaat — dat er geen uniformiteit bestaat noch onveranderlijkheid in de banden die deze reeks Nederbanken aan het Antwerpse schepengerecht binden, doch deze opmerking alleen moge ter zake volstaan.

Onafhankelijk of toch grotendeels zijn verder een aantal andere, zoals de Seintschepenen, een gemengde Antwerpse geestelijk-leke rechtbank, inzake huwelijksrecht, kerkelijke straffen e.d.m., naast de Muntrechtbank, de Tol- en Warandekamer en het Leenhof van de Burggraaf, die het domein van de hertog of van zijn vroegere feodale plaatsvervanger omvatten.

Vooraleer door de Fransen afgeschaft te worden, was de Antwerpse schepenbank onderhevig aan twee aanvallen, de eerste door Alva in 1571-'74, de tweede door Jozef II in 1787, welke beide pogingen tot afschaffing door het traditionalisme en het lijdelijk verzet onzer voorouders verijdeld werden.

\* \* \*

Is het aldus niet moeilijk aan de hand der vier verschillende redacties van de Antwerpse kostuimen een schema op te stellen van het verband en de bevoegdheden van het lokale gerecht, dan wordt dit toch al veel ingewikkelder als er dient aan toegevoegd dat de Peismakers in Maart 1357 van het schependom afgetakt werden om in 1581 te verdwijnen, precies zoals toen ook de Seintschepenen, waarvan hoogstens slechts een vermoedelijke ontstaansperiode, misschien omstreeks 1270, kan aangegeven. Zo worden beurteelings in 1535 de accijnskamer en op 22 December 1577 de Politiekamer, de laatste als metamorfose van de keurmeester der vorige eeuwen, in het leven geroepen, wordt de schout in 1435 ontdubbeld en weldra nabijgestreefd door een onderschout, worden de kolfdragers of gerechtelijke politie opgevoerd van 2 man over 12 naar 20.

De amman ziet in 1538 iets dergelijks gebeuren met de specialisatie van één zijner arbeiders ter Vrijdagmarkt tot belleman bij de ambtelijke openbare verkopen. In min gunstige tijdsomstandigheden zal, als het ondergeschikte tribunaal al niet verdwijnt, dan

toch het personeel gereduceerd worden: zo verliest de Lakenhal in 1681 haar twee gildedekens, 6 oudermannen en één van de twee wardijns en moeten de schepenen het nu maar verder opknappen, welk verschijnsel zich elders herhalen zal, zoals ter Sekretarij, waar de schepenbrieven afgeleverd werden, de stoelklerken (van 12 naar 5) en de expectanten (van 15 naar 4), alle licentiaten utrisque juris, verminderd werden.

Van hoog tot laag is er dus doorheen de eeuwen bestendig aanpassing van het Antwerpse gerecht aan de wisselende conjunctuur, zo economisch als politiek en demografisch. Terloops dient hier nog gewezen te worden op het ontstaan, vanaf de tweede helft der XIV<sup>e</sup> eeuw, doch vooral van bij de aanvang der XV<sup>e</sup>, van de ambachtelijke gerechten, ofschoon zich integratie, in het Antwerpse gerecht, zoals met de Lakenhal in 1308, niet herhalen zal. In dit verband mag zowel het geval van de beleende heerlijkheden, als dit van het Kiel nog aangehaald worden. Precies omdat het Antwerpen van heden een politiek van grote agglomeratie volgt, zo was ook de metropool der XVI<sup>e</sup> eeuw verplicht te pogen zich los te rukken uit het klunven van domaniale, juridische, fiscale en politieke belemmeringen waarin de vooruitstrevende Scheldestad dreigde te verstikken. Met de middelen van toen, bepanding en/of belening, verzekert Antwerpen zich vanaf 1055 o.m. de rechtspraak te Berchem, Deurne en Wilrijk, en een halve eeuw later deze der drie waterdorpen: Austruweel, Wilmarsdonk en Oorderen. Onder de vijf dorpen zal in 1561 te Antwerpen een enige criminele rechtbank geïnstalleerd worden, met vooralsnog — gezien het niet geringer lokale traditionalisme dan hier — executie in elk der 5, terwijl voor het civiele die vooruitgang zelfs nog niet kon gesteld worden. Vermits de heer der vijf dorpen, in 1614 de aartshertogen Albrecht en Issabella, een royaler pandnemer gevonden hadden voor deze beleende heerlijkheden, verloor Antwerpen ze door lossing en kon zij deze slechts 12 jaren later, door koop ditmaal, opnieuw en nu voor goed aanschaffen. De aanhechting bij Frankrijk op 1 October 1795 vernietigde deze vorm van Groot-Antwerpen gezien de afschaffing der heerlijkheden.

Met het Kiel zit het anders: aloud Antwerps gebied, behoorde het in de XIII<sup>e</sup> eeuw voor wat de bodem betrof hoofdzakelijk aan twee grote heren, nl. Sint-Michielsabdij en de markgraaf-hertog, waarvan alleszins eerstgenoemde een domaniaal gerecht had ingericht. Omstreeks 1250 echter zet Hendrik III zijn allodium in leen om ten bate van een gunsteling, H. Nose, wiens heerlijke rechten, eerst verbrokkeld, vanaf het midden der XIV<sup>e</sup> eeuw door de aldaar opgerichte Kartuizerij zullen hergegroepeerd worden, wat aanleiding is tot een erflatenbank, later omgezet in zeven schepenbanken. Antwerpen zal die heerlijkheid in 1540 aankopen en er zekere harer andere jurisdictie-rechten over naburige terreinen aan toevoegen, wat de Scheldestad tot het einde van het Oud Regiem behouden zal.

Ook hier is weer typische splitsing inzake rechtsbedeling: burgerlijk op het Kiel, lijfstraffelijk op het Stadhuis te Antwerpen.

Het besluit uit het voorgaande is wel dat het oude gerecht te Antwerpen, waarschijnlijk mede dank zij de afwezigheid van officieel erkende wetboeken, zeer soepel dient genoemd. Uit de bevoegdheid der schepenen zal zich — na hoelange incubatie? — het vrederecht (1357, Peismesters) afscheiden, evenals de zorg voor wezen en onmondigen (1428, Weesmeesters), de politie op eetwaren en dranken (keurmeesters, later

Politiekamer), evenals het toezicht op de lokale fiscaliteit (Accijnskamer).

\* \* \*

Omgekeerd beantwoordt het ondergeschikt stellen der jurisdictie van de Lakenhal (1308) aan het stads-magistraat aan tegenovergestelde drijfveren van lokaal-politieke aard, zoals ook de juridische inpalming der omliggende dorpen, enigermate zelfs met inbegrip nog van Merxem-Dambrugge, aan het klare inzicht der Antwerpse schepenen hoofdzakelijk op economisch-juridisch terrein toe te schrijven is. Het zich kunnen beperken is een regel van hoge wijsheid. De oude Antwerpse schepenen hadden trouwens nog werk genoeg op juridisch gebied. Buiten het feit dat minstens de helft der 12, of 16, of 18 schepenen (al naargelang het historisch tijdstip) eenmaal per week in de Vierschaar moest zetelen om, onder maning van de schout, bij diens afwezigheid van de onderschout, recht te spreken inzake misdaden van lijf en lid, benevens burgerlijke gevallen als poorter worden, mondig maken, vrijwillige purge e.d.m., moesten er een aantal om zeggens dagelijks met de amman inzake goederen, verbintenissen, enz. naast handelskwesties vonnissen. Bovendien was er het verhandelen van huizen en erven te Antwerpen, dat vóór een paar schepenen en een klerk, later secretaris diende verlijd te worden, aan welke taak, ondanks het werken in ploegen, in de XVI<sup>e</sup> eeuw alleszins geen voldoening meer kan geschonken worden. Inderdaad, buiten dit alles was er nog het bestuur van de stad en de nationale politiek, waardoor ook regelmatig enkele schepenen in beslag genomen waren.

Ondanks die zeer drukke bedrijvigheid was er verder de eervolle, doch lastige taak een 120-tal steden en dorpen in jure te beraden als de magistraten dezér met Antwerps recht begiftigde plaatsen zich niet vroed verklaard hadden en te Antwerpen ten hoofde kwamen om zich een vonnis te laten suggereren. Daaronder waren talrijke Kempische dorpen, zogoed als plaatsen uit de polder, Brabantse steden als Herentals, Bergen-op-Zoom, Breda, naast Vlaamse als Rupelmonde, Dendermonde en Eename, zowel verwijderde als uit de buurt, zelfs van binnen het eigen stadsgebied, nl. de Sint-Michielsbank, de laten van het Kiel en de Watermolenbrug.

Dit laatste illustreert een tweede eigenaardigheid van het Middeleeuws recht : ofschoon twee van de drie rechtbanken binnen het Antwerps stadsgebied slechts de lagere en/of gespecialiseerde rechtsmacht bezaten, nl. de Sint-Michielsbank, domaniaal en tot 27 schillingen boete en de Watermolenbrug, polderrechtspraak voor Loobroek, Schijnbroek en Steenborgerweert, is op hen per analogie het zelfde systeem van ten hoofde gaan toegepastelijk gemaakt geworden als in de loop der eeuwen voor de plaatsen met Antwerps stadsrecht. Er kan dus van contaminatie van een ongetwijfeld jongere rechtspractijk gesproken worden tegenover deze beide speciale, doch zeer oude Antwerpse westelijke rechtbanken.

\* \* \*

Dit voert tot een onderscheid dat te maken is in het uit de kostuimen af te leiden beeld van het oude Antwerpse gerecht. De jongere tribunalen, als Lakenhal, Peismakers, Weesmeesters, zowel als Keurmeester, natie van Portugal en Kiel, ter zijde gelaten, blijven er als eigen Antwerpse gerechten, enerzijds, de schepenen, anderzijds de Watermolenbrug, over. Er mag niet uit het oog verloren worden dat het XVI<sup>e</sup>-XVII<sup>e</sup> eeuwse beeld van het overweldigende belang

der schepenbank en het alsdan ietwat archaïstisch gedoe van de Watermolenbrug het historisch inzicht vertroebelt. Immers, de opgang van Antwerpen tot West-Europese handelsmetropool is hoofdzakelijk het resultaat van de XIV<sup>e</sup>-XV<sup>e</sup> eeuwse forenbloei, terwijl de Scheldestad tot dan ten overstaan van de grotere Vlaamse en zelfs Brabantse steden niet al te veel betekend had. Tot in de eerste helft der XIV<sup>e</sup> eeuw, ondanks een eerste bloeiperiode, is het agrarisch karakter van dit door Lepelstraat, Oude Vaartplein, Lange Klarenstraat en Falconrui begrensde stadje nog zeer opvallend, wat mede blijkt uit het levensbelang dat Antwerpen hechtte aan het bezit der drie stapels van haring, zout en haver, waar andere steden zich aan de befaamde Zuid-Nederlandse draperie van edele wollen lakens of aan een wereldhandel als Brugge, hielden, als basis hunner economische grootheid. Het spreekt dat in de XIII<sup>e</sup> en vroegere eeuwen het stads-karakter van het — in vergelijking met andere plaatsen — toen kleine Antwerpen nog meer verwaagde tegenover het rurale uitgedamd door de dijk-rechtbank der Antwerpse gebroekten.

Eén band is nochtans aan Schepenbank van Antwerpen en aan — sedert de XVI<sup>e</sup> eeuw aldus geheten — Watermolenbrug gemeen, nl. de betrekking met de Burcht. Deze naam wordt sedert de oudste Antwerpse teksten gegeven aan de bakermat van de stad, de versterking nl. omheen de Scheldewerp, waarvan nu nog de Steen, als sterkte, en Palingsbrug en Burchtgracht, als brokken der omheining, overblijven. Deze Burcht was een door stroom en grachten sedert mis-schien 963 beschermde ruimte van zowat 4 ha., kern van het Antwerps markgraafschap van het Heilig Roomse Rijk der Germaanse natie, waarvan de leider tenslotte de nog slechts nomineel met het Duitse Keizerrijk verbonden hertog van Brabant geworden is. Zoals in andere X<sup>e</sup> eeuwse *castella* is er ook te Antwerpen een kasteelkapel — mogelijk opvolgster van het ± 630 door de H. Amandus gestichte en in 692 door St. Willebrordus aan de abdij Echternach geschonken St. Paulus- en St. Pieterskerkje — welke kapel vanaf de X<sup>e</sup> eeuw echter aan Ste Walburgis zal toegewijd zijn. Welnu, in deze Burcht zullen de Antwerpse schepenen ter Vierschaar tussen kerk en Steen komen dingen, zowel in criminele gevallen, als in een aantal burgerlijke, waarvan de voornaamste het lidmaatschap betreffen van de stedelijke collectiviteit, die zich in de Burcht zelf gevormd had en er pas later zou uitstulpen. Dit Vierschaar-dingen door de Antwerpse schepenen kan slechts geschieden op uitnodiging van 's heren lokale vertegenwoordiger, sedert de XIII<sup>e</sup> eeuw de schout, daarvóór de villicus, die tevens ook de uitvoerder is van de gevelde vonnissen. Dit alles illustreert de oorsprong van de rechtsmacht der Antwerpse stadsschepenen, welke delegatie vanwege de hertog/markgraaf voor altijd beklemtoond bleef door zijn afgevaardigde als maander en executeur.

De dijkgraaf en rekenaars der Watermolenbrug ook blijven van oudsher met de Burcht verbonden te zijn, hewel in de XVI<sup>e</sup> en XVII<sup>e</sup> eeuwen de Hessenbrug en de Paardenmarkt zetelplaats van dit gebroekten-gerecht waren. Inderdaad, de kerkgeboden van deze rechtbank geschieden in de Ste Walburgis, de burcht-kerk, terwijl de opgeleide dieren binnen de gracht van de Burcht dienden geschat te worden. Welk een afstand van de Steen naar het einde van het Klapdorp ! Ongetwijfeld houdt de verplaatsing van de zetel der Watermolenbrug verband met het inpalmen door de groeiende stad van de gebroekten onmiddellijk ten Noorden van de Burcht, gevolgd door de repelsgewijze

urbanisatie van de nederloop van het Schijn door opeenvolgende Noordelijke uitleggen: Oude Manstraat, Falconrui, Brouwersvliet en Nieuwstad.

Die twee gans verschillend geaarde Antwerpse rechtbanken, stadsrecht en schepenen, enerzijds, polderrecht en dijkgraafschap, anderzijds, wortelen beide van zeer oude tijden af in de Burcht. Klimt de eerste vermelding van Antwerpse schepenen waarschijnlijk op tot na 26 April 1134—6 Januari 1135 en vóór 1146, dan reikte het inpolderen van het Antwerpse gebied, waarvan de Watermolenbrug slechts de juridische weerslag is, zelfs tot vóór 1124. Het ene recht, de nieuwe sociaal-economische toestand van zekere Burchtbewoners tegemoetkomend door aan de wordende stedelingen een steeds verder van het domaniaal systeem weg evoluerend uitzonderingsrecht toe te staan, heeft de toekomst voor zich en zal welig tierend om zich grijpen — wat de verschillende stadsvergrotingen zullen scanderen — terwijl het andere naar de buitenrand van de XVI<sup>e</sup> eeuwse metropool zal gedreven worden, omdat daar nog het agrarische karakter behouden gebleven was.

De analoge oorsprongsbron dier beide Antwerpse rechten laat misschien toe het bedijken van Schijnbroek en Loobroek op rekening van de markgraaf of zelfs van zijn lokale plaatsvervanger, de villicus, te stellen, wat waarschijnlijk niet meer opgaat voor de enige grondgebiedsaanwas van Antwerpen vóór 1794, nl. Steenborgerweert-polder, waar later de aanzienlijkste Antwerpse families gegoed blijken te zijn.

\* \* \*

Heeft dit opklimmend vervolgen van het oude Antwerps gerecht ons reeds gebracht tot de mysterieuze geboorte zelf van de twee blijkbaar primitieve banken, dan blijft hun beider oorsprong slechts te postuleren in het hoogheidsrecht van de markgraaf, waaraan verbonden een domaniaal ruraal rechtsgezag, hem rechtstreeks *qualitate qua* als regaal verleend door zijn heer, de Duitse keizer Otto I. Bewijzen zijn daarvoor echter niet bekend, alhoewel uit diezelfde hoogheidsrechten het Antwerpse markgraafschap zelf met de daaraan verbonden dienstbaarheid, geremuneerd als «vriehede van de Borchtwerken» — *libertas operis castrensis* — dienen afgeleid te worden. Nog hoger in het verloop der eeuwen op te klimmen, lijkt gewaagd omdat noch de politieke, militaire of sociaal-economische voorwaarden schijnen voorhanden geweest te zijn tot het in leven roepen van een stadsrecht dat als een juridisch eiland in het omringende landelijke recht dient beschouwd te worden.

\* \* \*

Naast die voorgebrachte hypothese inzake de evolutie en het ontstaan van het oude Antwerps gerecht, zou ook de geboorte van de juridische ruggegraat ervan moeten belicht worden. Is het mogelijk gebleken uit de aan talrijke steden en plaatsen van Zuid- en Noord-Nederland verleende *leges lovanienses* de hoofdtekken van het Leuvens stadsrecht van vóór 1190 af te leiden, dan zijn de begiftigingen met Antwerps recht veel te beknopt opgesteld om er wat ook mee aan te vangen. De *libertas antiqua*, zoals het stadsrecht van Antwerpen in Maart 1221 geheten wordt, is onbetwifelbaar een juridische realiteit geweest — immers in 1210 al aan Herentals verleend — doch buiten enkele punten zal dit recht waarschijnlijk steeds ongekend blijven. Het weinige dat er van het Antwerpse stadsrecht van vóór 1221 kan achterhaald worden, herleidt zich tot het bestaan van een stadszegel — uiterlijk kenteken van het bezit der rechtspersoonlijkheid door Antwerpen — in 1196, wan-

neer terzelfdertijd van de eerste vooralsnog bekende Antwerpse schepenbrief gehoord wordt. Dit impliceert dus zekere rechtsmacht van de stadsmagistraat, nl. de genadige. Door de bouw der vestingen van St Jansvliet, Steenhouwers- en Lombaardevesten, Wiegstraat en Kathelijnevest (daar aansluitend bij de al van vóór 1124 bestaande ruïnen) gedurende de laatste decennia der XII<sup>e</sup> eeuw bewijzen de Antwerpse schepenen in hun stad minstens zoveel macht, en dus recht, te bezitten als de hertog/markgraaf zelf, in wiens plaats zij hier functioneren.

Dit veruiterlijkte zich niet slechts in het opleggen der bouwlijn van de vestingen, het schadeloos stellen met percelen uit de gemeenschapsgronden, doch ook door het vergaren en zelfs afeisen van de gewenste gelden onder de burgers en het bij die vestingbouw noodzakelijk financieel beleid. Dit rudimentaire doch desniettemin uitzonderingsrecht voor de stad Antwerpen is vanzelfsprekend verbonden aan de karakteristieke dragers er van, de schepenen, die waarschijnlijk voor het eerst opduiken, zoals reeds gezegd tussen 1134/5 en 1146. Uit de onmiddellijk voorafgaande periode, van kort vóór 1100 misschien al, stamt de oudste verwijzing naar het gemeenschappelijk bezit door de Antwerpse collectiviteit van zekere gronden, wat uiteraard de erkenning door de grondzowel als hoogheidsheer, de markgraaf, van de in en bij de Burcht wonenden als korps veronderstelt.

\* \* \*

Ook hier is, meen ik, verder aandringen inzake de oorsprong van het Antwerps stadsrecht uit den boze en kan eens te meer slechts door een logische veronderstelling de brug geslagen worden tussen de twee documentair vastgelegde rechtstoestanden te Antwerpen, enerzijds nl. het volle juridisch gezag in handen van de heer, dit toepassend zonder onderscheid op plaatteland en Burcht, anderzijds de juridische erkenning van de rechtseigenheid van de stedelingen, hoofdzakelijk wegens a-domaniale, privaat-rechtelijke, sociale en economische omstandigheden, veruiterlijkt door een oorspronkelijk beperkt juridisch statuut en dito militair politieke toestand, wat zich in de loop der eeuwen echter steeds uitbreiden zal tot een quasi-autonomie ten overstaan van de hertog/keizer. De overbruggende hypothese is dat de markgraaf te Antwerpen in de tweede helft der XI<sup>e</sup> eeuw, zoals te Hoei of te Geeraardsbergen, uit welbegrepen militair, financieel of politiek eigenbelang of alle drie zelfs samen, de tot poorters wordende Burchtbewoners zekere nuttige rechten (misschien wel gebruiksrecht in Borgerhout, of weiderecht in Steenborgerweert of Borgerweertpolder), of uitzonderingsbepalingen op het algemeen landrecht inzake juridische procedure, e.d.m. heeft toegestaan. De vermeningvuldiging van dergelijke toegevingen, als het voortaan door heer en stadscollectiviteit gemeenschappelijk beheren van *communia*, het betrekken der poorters inzake banaliteiten, als hertogelijke molen, hertogelijk broodhuis, enz., zullen uitmonden in een gevarieerd, composiet en indigest geheel, de oude heerkommen en gebruiken van Antwerpen, het Antwerps stadsrecht.

Aldus beschouwd is het oude gerecht te Antwerpen, met er aan verbonden het vroegere recht, een der paden langs waar het verleden der Scheldestad intiemmer en zekerder kan onderzocht worden. Precies zoals het leven complex is, zo geldt dit ook voor de geschiedenis in het algemeen en voor die van Antwerpen in het bijzonder. Om te pogen de waarheid van de wording en het historisch verloop dezer stad te achterhalen, moeten er derhalve vele wegen bewandeld worden. Recht en Gerecht, met hun talrijke vraagtekens, dragen niettemin bij tot de verrijking

onzer kennis mede van een der lastigste periodes uit het lokale verleden. Het bovenstaande heeft geleerd dat ook te Antwerpen de ruim zeven eeuwen vóór 1800 geen eenvormige opgang op juridisch terrein betekend hebben, terwijl anderzijds de Scheldestad zo wat de rechtsinstellingen als het stadsrecht betreft, klaarblijkelijk niet op de andere Brabantse

alhoewel aanzienlijker agglomeraties schijnt ten achter gebleven te zijn. Gesteld tegenover de eer functionele (als haven) en cyclische (drie welvaartperiodes) ontwikkeling van Antwerpen op sociaal-economisch terrein, is dit alleszins een resultaat te noemen dat eens te meer de ingewikkelde ontwikkeling van een menselijke gemeenschap toelicht.

## RECHTSPRAAK

### HOF VAN VERBREKING

2e Kamer. — 26 Juni 1950.

Voorzitter : M. de Cocquéau des Mottes.

Raadsheer-Verslaggever : M. Vandermersch.

Advocaat-Generaal : M. Janssens de Bisthoven.

**Abnormalen en gewoontemisdadigers. — Terbeschikkingstelling van de regering in niet door de wet voorgeschreven gevallen. — Specificatie van de beweegredenen vereist. — Eenheid van veroordeling tot straffen en terbeschikkingstelling.**

*In de gevallen, waarin de terbeschikkingstelling van de regering niet door de wet is voorgeschreven, moeten de beweegredenen van de daartoe strekkende rechterlijke beslissing daarin gespecificeerd worden (art. 26 van de Wet van 9 April 1930).*

*De beslissing tot terbeschikkingstelling van de regering vormt een ondeelbaar geheel met die, waarbij aan de verdachte straffen worden opgelegd, zodat, indien gronden aanwezig zijn tot vernietiging van eerstgenoemde, het bestreden arrest in zijn geheel moet worden vernietigd.*

*De vernietiging van de beslissing over de publieke vordering brengt de vernietiging van de beslissing over de burgerlijke vordering mede.*

Van Parys t/ Hillaert.

Gelet op het bestreden arrest, gewezen door het Hof van Beroep te Gent op 1 Maart 1950;

1) Wat betreft de door Van Parijs Emilius ingestelde voorziening :

*Over het ambtshalve opgeworpen middel :* schending van artikel 26 der wet van 9 April 1930 doordat het bestreden arrest tot steun der beslissing, waarbij aanlegger ter beschikking van de regering werd gesteld gedurende een termijn van tien jaar na het uitboeten der hem opgelegde straffen, zich erbij beperkt de vervulling vast te stellen van de voorwaarden, die daartoe door artikel 25 van voornoemde wet worden vereist, zonder de beweegredenen dezer beslissing te omschrijven zoals voorgeschreven wordt door het artikel 26 dezer wet :

Overwegende dat, waar het bestreden arrest tot staving van de beslissing, houdende bevestiging van die van de eerste rechter, waarbij aanlegger ter beschikking van de regering werd gesteld gedurende tien jaar na het uitboeten van de hem opgelegde straffen, slechts aanstipt dat, zoals blijkt uit de rechtsverhandelingen omtrent vroegere misdrijven, welke bij het dossier der vervolging zijn gevoegd, aanlegger zich in de door artikel 25 lid 2 van de wet van 9 April 1930 bepaalde voorwaarden bevindt en een voortdurende neiging vertoont om wetsovertredingen te begaan, het enkel wijst op het vervuld zijn

der voorwaarden, welke door voornoemd artikel worden bepaald;

Overwegende echter dat voor de gevallen, waarin de ter beschikkingstelling van de regering niet door de wet is voorgeschreven, artikel 26 oplegt bovendien de beweegredenen van de beslissing te specificeren;

Overwegende dat noch het bestreden arrest, noch het vonnis van de eerste rechter, dat door het arrest wordt bevestigd, een nadere specificatie van de beweegredenen hunner beslissing bevatten; dat het bestreden arrest aldus artikel 26 van de wet van 9 April 1930 heeft geschonden;

Overwegende dat de beslissing tot terbeschikkingstelling van de regering met die, welke aan aanlegger straffen heeft opgelegd, een ondeelbaar geheel uitmaakt, zodat het bestreden arrest in zijn geheel dient te worden vernietigd;

Overwegende dat de verbreking van de beslissing over de publieke vordering de verbreking medebrengt van de beslissing over de burgerlijke vordering;

.....  
Om die redenen :

.....

Verbreekt het bestreden arrest wat betreft Van Parijs Emilius;

Beveelt dat het onderhavig arrest zal worden overgeschreven op de registers van het Hof van Beroep te Gent en dat melding ervan zal gemaakt worden aan de kant der gedeeltelijk vernietigde beslissing;

Veroordeelt De Smet Alfred en verweerder ieder tot de helft der kosten;

Verwijst de aldus beperkte zaak naar het Hof van Beroep te Brussel.

### HOF VAN VERBREKING

1e Kamer. — 26 October 1950.

Voorzitter : M. Wouters.

Raadsheer-Verslaggever : M. Smetryns.

Eerste Advocaat-Generaal : M. Hayoit de Termicourt.

**Wettelijk vermoeden. — Opheffing van het bij art. 1 van de Wet van 12 April 1947 gestelde wettelijk vermoeden van zedelijke dwang op grond van art. 2 van die wet.**

*Indien de rechter over de feiten aanneemt, dat iemand, die gedurende de bezetting wegens het ras of de nationaliteit waartoe hij behoorde, wegens zijn politieke activiteit of ten gevolge van zijn verblijfplaats blootgesteld was aan berovings- of sequestratiemaatregelen van de bezettende overheid, de rechtshandeling, waarvan de vernietiging gevorderd wordt, onder soortgelijke voorwaarden zou hebben verricht, ook indien hij niet door*

*bedoelde maatregelen bedreigd ware geweest, mag de rechter beslissen, dat het wettelijk vermoeden van zedelijke dwang overeenkomstig art. 2 van de wet van 12 April 1947 opgeheven is.*

Nebig t/ Raeymaekers en De Gommer.

Gelet op het bestreden vonnis, door de Rechtbank van eerste aanleg te Antwerpen op 24 Februari 1948 gewezen;

*Over het enig middel*: schending van de artikelen 1 en 2 der wet van 12 April 1947 «houdende instelling van een wettelijk vermoeden ten bate van zekere personen slachtoffers van zedelijke dwang»,

doordat het bestreden vonnis, aannemende dat eiser omwille van zijn ras blootgesteld was aan maatregelen van beroving of sequestratie vanwege de bezettende overheid en dat de overeenkomst waarbij eiser aan verweerder Raeymaekers zijn handelszaak had afgestaan, daaronder begrepen het huurcontract, dat verweerder De Gommer hem toegestaan had, gesloten werd gedurende de vijandelijke bezetting, eisers vordering tot reïntegratie afwijst om reden dat eiser niet kon blootgesteld zijn aan enige bedreiging met uitzetting, daar zijn hoedanigheid van huurder verborgen was en aldus de aandacht van de vijandelijke bezetting niet kon wekken, dat alle elementen der zaak er op wijzen dat eiser gedreven werd door plichtsbef, toen hij er toe besloot zijn zaak te gelde te maken om zijn verloofde en haar kind te kunnen bijstaan; dat hij enkel gedaan heeft wat velen onzer landgenoten hebben moeten doen om in die moeilijke tijden hun naastbestaanden in leven te houden, namelijk verkopen wat kon verkocht worden om de uiterste nood te lenigen; dat ter zake noch het ras van eiser, noch het feit zijner internering enige invloed op de verkoop zijner zaak uitgeoefend hebben »;

zulks terwijl 1° de door een wegens zijn ras aan berovings- of sequestratie-maatregelen van de bezettende overheid blootgestelde contractant tussen de 9<sup>de</sup> Mei 1940 en de dag der bevrijding van het door hem bewoonde gedeelte van 's Rijks grondgebied gesloten overeenkomsten worden ondersteld te zijn aangegaan onder de drang van een zedelijke dwang en als zodanig vernietigbaar; 2°) dit vermoeden omgekeerd wordt enkel indien de verweerder tegen de vordering bewijst dat de toestemming van zijn aan berovings- of sequestratiemaatregelen van de bezettende overheid blootgestelde medecontractant in niets beïnvloed werd door het vooruitzicht dier maatregelen en dat hij de overeenkomst, waarvan de vernietiging gevorderd wordt, zou gesloten hebben zelfs indien de bedreiging dier maatregelen niet zou hebben bestaan; 3°) in tegenstelling met wat het bestreden vonnis beslist, het vermoeden niet omgekeerd wordt door het enkel feit dat de goederen, die het voorwerp vormen van de overeenkomst waarvan de vernietiging vervolgd wordt, niet bedreigd werden door de oogmerken van de vijand;

Overwegende dat het door artikel 1 der wet van 12 April 1947 ten voordele van de contractant, die wegens zijn ras, nationaliteit, politieke mening of wegens zijn verblijfplaats was blootgesteld aan berovings- of sequestratiemaatregelen van de bezettende overheid, gestelde vermoeden van zedelijke dwang naar luid van artikel 2 van die wet wordt omgekeerd, wanneer de verweerder tegen de vordering tot vernietiging van de overeenkomst bewijst dat deze in soortgelijke voorwaarden zou zijn gesloten, zelfs indien de bedreiging der berovings- of sequestratiemaatregelen niet had bestaan;

Overwegende dat het bestreden vonnis vaststelt «dat alle elementen der zaak er op wijzen dat appellant (thans aanlegger) gedreven werd door plichtsbef, toen hij er toe besloot de zaak te gelde te maken om zijn verloofde en haar kind te kunnen bijstaan; dat hij enkel gedaan heeft wat velen onzer landgenoten hebben moeten doen om in die moeilijke tijden hun naastbestaanden in leven te houden, namelijk verkopen wat kon verkocht worden om de uiterste nood te lenigen; dat, ter zake, noch het ras van appellant noch het feit zijner internering enige invloed op de verkoop zijner zaak uitgeoefend hebben »;

Overwegende dat die vaststellingen aantonen dat aanlegger, in soortgelijke voorwaarden zou toegestemd hebben in de overdracht van zijn handelszaak en van de daarop betrekking hebbende huur, zelfs indien hij niet met berovings- of sequestratiemaatregelen bedreigd was geweest; dat het bestreden vonnis derhalve op grond van die vaststellingen heeft mogen beslissen dat het wettelijk vermoeden van zedelijke dwang omgekeerd was;

Dat dienvolgens het middel niet is gegrond;

*Om die redenen*:

Veroordeelt aanlegger tot de kosten en tot een vergoeding van 150 fr. jegens ieder verweerder.

Verwerpt de voorziening;

## RAAD VAN STATE

4e Kamer. — 25 April 1950.

Voorzitter: M. Vranckx.

Raadsheren: MM. Mast en Buch (verslaggever).

Advocaat: Mr M. A. Pierson.

**Bevoegdheid. — Advies over de herziening van Koninklijke besluiten onder vorm van aanvullende bepalingen.**

*De Raad van State is niet bevoegd om particuleren van advies te dienen over de herziening van koninklijke besluiten onder vorm van aanvullende bepalingen.*

Grombeer t/ Belgische Staat (Minister van Arbeid en Sociale Voorzorg).

Gezien het verzoekschrift d.d. 27 December 1948;

Overwegende dat verzoeker de «herziening vraagt der beslissing volgende uit het Regentsbesluit van 10 September 1948, te zijner kennis gekomen door bericht bekendgemaakt in het Belgisch Staatsblad van 6 November 1948 »;

Overwegende dat artikel 1 van het hierbovenvermeld besluit van de Regent van 10 September 1948 als volgt luidt: «De eerst-aanwezende inspecteurs, genoemd onder het voorgaand regime en thans bezoldigd volgens de weddeschaal VI C, kunnen, na al de tussenverhogingen van deze weddeschaal genoten te hebben, de volgende tussenverhogingen van de weddeschaal VI F bekomen »;

Overwegende dat, in zijn memorie van wederantwoord, verzoeker verklaart dat «in het beroep uitdrukkelijk om een advies verzocht werd, dat niet ten doel heeft de nietigverklaring van het Regentsbesluit van 10 September 1948 uit te lokken, maar wel een herziening er van onder vorm van aanvullende beschikking »;



Overwegende dat hieruit blijkt dat verzoeker advies betreffende de herziening van zijn loopbaan zou willen bekomen;

Overwegende dat de Raad van State niet bevoegd is om particulieren van advies te dienen over de herziening van koninklijke besluiten onder vorm van aanvullende bepalingen,

#### BESLUIT :

*Artikel 1.* — Het verzoek wordt verworpen.

*Artikel 2.* — De betaling van het recht van 300 fr., wegens kosten, valt ten laste van de verzoeker.

.....

#### RAAD VAN STATE

3e Kamer. — 28 April 1950.

Voorzitter : M. Moureau (verslaggever).

Raadsheren : MM. De Bock en Holoye.

Advocaat : Mr Parisis (Verviers).

1. **Besluiten en reglementen.** — Reglementen slechts door reglementen te wijzigen. — Afwijking slechts overeenkomstig reglementaire bepalingen.
2. **Rijkspersoneel.** — Bevorderingsbesluit op niet gemotiveerd advies van de directieraad (art. 69, K.B. 2 October 1937, en art. 20, K.B. 7 Augustus 1939). — Bevorderingsbesluit na weigering reclamant te horen in het geval van art. 23 K.B. 7 Augustus 1939. — Ontvankelijkheid van het verzoek tot nietigverklaring door een terzijde gestelde candidaat.

1. *Beroep tot nietigverklaring kan worden ingesteld wegens de overtreding van de regelen van besluiten, waardoor algemene bepalingen worden uitgevaardigd die rechtsregelen zijn, welke enkel door middel van algemene bepalingen kunnen gewijzigd worden en waarvan slechts mag worden afgeweken overeenkomstig algemene bepalingen waarbij die afwijkingen worden toegelaten.*

2. *Het met redenen omkleed advies van de directieraad, gegeven vóór het benoemingsbesluit, ingevolge artikel 69 van het K. B. van 2.10.1937 (Statuut Rijkspersoneel) en artikel 20 van het K. B. van 7.8.1939 (Signalement en Bevordering Rijkspersoneel) is een essentiële waarborg voor het personeel.*

*Een advies, waarin de directieraad zijn voorkeur geeft aan een candidaat en tevens verklaart dat de zaak hem werd onttrokken, kan niet worden beschouwd als met redenen omkleed.*

*Een besluit, na zulk advies genomen, wordt door de Raad van State vernietigd, wegens overtreding van substantiële vormen.*

*De ambtenaar die, overeenkomstig artikel 23 van het K. B. van 7.8.1939 (Signalement en Bevordering Rijkspersoneel) voorafgaande bezwaren heeft ingediend tegen een voorgenomen bevordering, dient op zijn verzoek door de directieraad gehoord te worden.*

*Deze formaliteit is voor de bevordering tot een hogere graad van wezenlijk belang.*

*De weigering van de directieraad de reclamant te horen geeft aanleiding tot nietigverklaring van het daaropvolgend benoemingsbesluit wegens overtreding van substantiële vormen.*

*Een verzoeker die regelmatig candidaat was voor een functie van eerst-aanwezende postontvanger, heeft belang bij de nietigverklaring van het besluit*

*waardoor tot dit ambt een mededinger werd benoemd, ook indien de verzoeker zelf twaalf dagen vóór dit besluit tot inspecteur werd bevorderd.*

*Wegens het belang zelf van de functie van eerst-aanwezende postontvanger en de er aan verbonden materiële voordelen, blijven er voor verzoeker, ondanks zijn bevordering, nog voldoende belangen op het spel staan opdat hij de nietigverklaring zou vorderen.*

Daniel t/ Belgische Staat (Minister van Verkeerswezen).

De Raad van State,

.....  
Gezien het verzoekschrift van 20 December 1948, ingediend door Daniel René;

.....  
Overwegende dat men het verzoekschrift, zoals de tegenpartij overigens in haar memorie van antwoord erkent, moet uitleggen als een aanvraag om nietigverklaring :

1° van het besluit van de Regent van 16 Januari 1947 waarbij de Couve H. J. wordt benoemd tot gewestelijk directeur der Posterijen te Namen;

2° van het besluit van de Regent van 12 Februari 1948 waarbij Jamar T. wordt benoemd tot eerst-aanwezende postontvanger te Luik I;

Overwegende dat de tegenpartij te vergeefs aanvoert dat die aanvragen om nietigverklaring niet ontvankelijk zijn omdat verzoeker niet inroept de overtreding van wetsbepalingen of het verzuim van substantiële of door de wetgevende macht op straffe van nietigheid voorgeschreven vormen, maar enkel de overtreding van regelen voorgeschreven bij de koninklijke besluiten tot inrichting van het statuut van het Rijkspersoneel, inzonderheid bij artikel 23 van het koninklijk besluit van 7 Augustus 1939 betreffende het signalement en de bevordering van het Rijkspersoneel; dat het koninklijk besluit van 2 October 1937 houdende het statuut van het Rijkspersoneel, alsmede het voornoemd besluit van 7 Augustus 1939 algemene bepalingen uitvaardigen die rechtsregelen zijn, welke enkel door middel van algemene bepalingen kunnen gewijzigd worden en waarvan slechts mag worden afgeweken overeenkomstig algemene bepalingen waarbij die afwijkingen worden toegelaten; dat de door verzoeker ingediende aanvragen om nietigverklaring bijgevolg kunnen berusten op de overtreding van de regelen bij voornoemde besluiten voorgeschreven;

Overwegende, wat betreft de aanvraag om nietigverklaring van het besluit van de Regent van 16 Januari 1947, dat niet wordt betwist dat verzoeker binnen de wettelijke termijn bij de directieraad bezwaar indiende tegen het voorstel tot bevordering in graad van de Couve, en dat hij die raad verzocht hem te horen overeenkomstig artikel 23 van het koninklijk besluit van 7 Augustus 1939; dat de directieraad op zijn bijeenkomst van 16 Januari 1947 weigerde op dat verzoek in te gaan; dat hij de aanspraken der drie kandidaten onderzocht en tot slot van zijn beraadslaging zijn voorkeur aan de Couve gaf, maar hierbij de mening uitsprak « dat de zaak hem onttrokken was, daar de keuze van de Minister op de heer de Couve was gevallen »; dat de tegenpartij geen andere beslissing van de directieraad van vóór 16 Januari 1946 (1) overlegt noch inroept;

Overwegende dat artikel 69 van het koninklijk besluit van 2 October 1937 houdende statuut van het

(1) Fout. De Franse tekst zegt : 1947.

Rijkspersoneel en artikel 20 van het koninklijk besluit van 7 Augustus 1939 betreffende het signalement en de bevordering van dat personeel voorschrijven dat de bevordering tot een hogere graad aan het personeel der eerste categorie wordt toegekend na een met redenen omkleed advies van de directieraad; dat een met redenen omkleed advies, gegeven vóór het benoemingsbesluit, een essentiële waarborg is voor het personeel; dat men een advies, waarin de directieraad zijn voorkeur geeft aan een candidaat en tevens verklaart dat de zaak hem werd onttrokken, niet kan beschouwen als met redenen omkleed; dat het de directieraad overigens niet behoort te weigeren verzoeker te horen, daar zulks in strijd is met het bepaalde in artikel 23, derde lid, van het besluit van 7 Augustus 1939; dat het besluit van 16 Januari 1947 derhalve is genomen met overtreding van de substantiële vormen die bij artikel 69 van het koninklijk besluit van 2 October 1937 en bij de artikelen 20 en 23 van het koninklijk besluit van 7 Augustus 1939 voor de bevordering tot een hogere graad zijn bepaald;

Overwegende, wat betreft de aanvraag om nietigverklaring van het besluit van de Regent van 12 Februari 1948, dat verzoeker bij die nietigverklaring belang heeft; dat hij immers op regelmatige wijze candidaat was voor de functie van eerstaanwezend postontvanger te Luik I; dat hij bij besluit van de Regent van 30 Januari 1948 wel tot inspecteur werd bevorderd, maar dat zulks niet wegneemt dat hij er belang bij had tot eerstaanwezend postontvanger te Luik II te worden benoemd wegens het belang zelf van die functie en de er aan verbonden materiële voordelen; dat er dus voor verzoeker, ondanks zijn bevordering, nog voldoende belangen op het spel staan opdat hij de nietigverklaring zou aanvragen van het besluit waarbij hij voor een mededinger werd opzijgeschoven;

Overwegende, wat betreft de grond der zaak, dat in de 526ste lijst van 20 Januari 1947 was medegedeeld dat Jamar T. H. als eerstaanwezend postontvanger voor Luik I was voorgesteld; dat verzoeker, overeenkomstig artikel 23 van het koninklijk besluit van 7 Augustus 1939, op 22 Januari 1947 verzocht door de directieraad te worden gehoord aangaande dat voorstel tot benoeming; dat 2 April 1947 aan verzoeker schriftelijk kennis werd gegeven dat men niet had kunnen ingaan op zijn verzoek om door de directieraad te worden gehoord; dat, ondanks die weigering, Jamar bij besluit van de Regent van 12 Februari 1948 tot eerstaanwezend postontvanger werd benoemd;

Overwegende dat de persoon die bezwaren heeft ingediend, volgens artikel 23, derde lid van het koninklijk besluit van 7 Augustus 1939, het recht heeft door de directieraad te worden gehoord; dat die formaliteit, welke voor de regelmatigheid van de bevorderingen tot een hogere graad van wezenlijk belang is, in het onderhavig geval niet werd in acht genomen; dat het besluit van de Regent van 12 Februari 1948 derhalve werd genomen met overtreding van de substantiële vormen bij artikel 23, lid 3, van voornoemd besluit voorgeschreven;

#### BESLUIT :

*Artikel 1.* — Het besluit van de Regent van 16 Januari 1947, waarbij de Couve H. J. wordt benoemd tot gewestelijk directeur der Posterijen, wordt vernietigd.

*Artikel 2.* — Het besluit van de Regent van 12 Februari 1948, waarbij Jamar T. H. wordt benoemd tot eerstaanwezend postontvanger, wordt vernietigd.

*Artikel 3.* — Dit arrest zal bij uittreksel worden bekendgemaakt in dezelfde vorm als de vernietigde besluiten.

*Artikel 4.* — De kosten, begroot op de som van 300 fr., zijn ten laste van de Staat.

### HOF VAN BEROEP TE BRUSSEL

10e Kamer. — 18 October 1950.

Voorzitter : M. Baers.

Raadsheren : MM. de Foy en Mechelynck Masson.

O. M. : M. Dyckmans, Subst. Proc.-Generaal.

Advocaten : Mrs Van den Hove en Eyskens.

**Onrechtmatige daad. — Aansprakelijkheid van ambachtsman voor daad van zijn leerjongen. — Disculpatie (art. 1384, lid 4 en 5, B.W.).**

*De plicht van een ambachtsman om toezicht te houden op zijn leerjongens, moet op redelijke wijze worden opgevat; van hem kan niet worden gevegd, dat hij een achttienjarige leerjongen geen ogenblik alleen laat. Dit zou alleen anders zijn indien hij had moeten voorzien, dat zijn leerjongen in een ogenblik van opgewondenheid een feit als het in het proces bedoelde zou plegen.*

*Daar de ambachtsman bij het begaan van het feit door zijn leerjongen in de werkplaats niet aanwezig was, moet worden aangenomen dat hij « de daad niet heeft kunnen beletten ». Hij is dus niet aansprakelijk voor de daad van zijn leerjongens.*

O. M. en Van Reusel t/ Peeters en Hermans.

#### I. Op strafgebied :

Overwegende dat het vaststaat dat Van Reusel Hilda, geraakt werd en gekwetst door een stuk ijzer dat betichte in haar richting wierp;

Overwegende dat in dat verband dient onderlijnd dat het slachtoffer op dat moment slechts enkele meters van betichte verwijderd stond; dat het dan ook als vaststaande dient te worden aangezien dat betichte het inzicht had het slachtoffer te treffen;

Overwegende dat dan ook de feiten der betichting A. ten laste gelegd van beklagde bewezen zijn geworden door het onderzoek voor het Hof gedaan;

Overwegende dat in voordeel van betichte verzachtende omstandigheden voorkomen spruitende uit zijn vorig goed gedrag en uit zijn jeugdige ouderdom;

Overwegende dat de hierna bepaalde straf als een gepaste beteugeling voorkomt van het vastgestelde misdrijf;

Overwegende dat het behoort aan betichte, die vroeger nooit gestraft geweest is, hoofdens misdaad of wanbedrijf tot een hoofdgevangenisstraf van meer dan drie maanden, de hiernavermelde genadigheidsmaatregel toe te passen, de omstandigheden der zaak van aard zijnde te laten hopen dat hij zich zal beteren;

Overwegende dat Hermans naar luid van de rechtstreekse dagvaarding burgerlijk verantwoordelijk zou dienen verklaard voor zijn leergast Peeters;

Overwegende dat de eerste Rechter ten onrechte de rechtstreeks gedaagde Hermans burgerlijk verant-



woordelijk heeft verklaard voor de boete en kosten, waartoe Peeters veroordeeld werd;

Overwegende dat weliswaar vaststaat dat op 18 December 1947 een leerovereenkomst werd gesloten tussen Hermans en betichte's vader, en dat de feiten werden gepleegd in het werkhuis van Hermans waar betichte als leerjongen werkzaam was;

Dat het eveneens als vaststaande dient te worden aangezien dat gedaagde in de onmogelijkheid was het gepleegde feit te verhinderen;

Dat in dit verband vooraf dient onderlijnd dat Hermans niet aanwezig was bij het plegen van het feit; dat het niet werd bewezen dat deze aanwezigheid als een nalatigheid in de bewaking dient te worden aangezien;

Overwegende dat de bewakingsplicht op redelijke wijze dient opgevat en er normaal niet kan worden geveerd dat een ambachtsman zijn nagenoeg achttienjarige leerjongen geen ogenblik alleen laat; dat anderzijds niet is bewezen, dat gedaagde in casu moest voorzien dat zijn leerjongen in een ogenblik van opgewondenheid zich aan het gepleegde feit zou gaan vergrijpen of dat het gevaarlijk was zijn leerjongen alleen te laten;

(Het overige zonder belang).

## HOF VAN BEROEP TE GENT

5e Kamer. — 10 Februari 1950.

Voorzitter : M. Fiers.

Raadsheren : MM. Vanden Abeele en van Malleghem.  
Advocaat-Generaal : M. Delahaye.

**Bevoegdheid in strafzaken ratione personae. — Voorrecht van jurisdictie. — Veldwachter. — Officier van gerechtelijke politie. — Beperkte opdracht.**

*Ten aanzien van een veldwachter geldt het voorrecht van jurisdictie alleen voor de wanbedrijven, gepleegd in de uitoefening van zijn ambt als officier van gerechtelijke politie (artikelen 479 en 483 Sv.).*

*De bevoegdheid van de veldwachter om als officier van gerechtelijke politie op te treden is beperkt tot het opsporen van wanbedrijven en politie-overtredingen betreffende land- en boseigendommen (artikelen 9 en 16 Sv.).*

*De veldwachter, die inbreuken op het algemeen reglement verkeerspolitie of op het wetsbesluit betreffende de repressie van dronkenschap constateert, treedt niet op in hoedanigheid van officier van gerechtelijke politie (wet 1 Augustus 1899, artikel 4; K. B. 1 Februari 1934, artikel 4, 8°; wetsbesluit 14 November 1939, artikel 15).*

De Kempe t/ O. M.

Overwegende dat de eerste rechter zich terecht bevoegd verklaarde; dat de eerste verdachte, toen de feiten gebeurden, zich inderdaad niet bevond in de uitoefening van zijn dienst als officier van gerechtelijke politie;

Overwegende dat krachtens artikelen 9 en 16 Wb. Strafv. de bevoegdheid van de veldwachter om als officier van gerechtelijke politie op te treden, beperkt wordt tot het opsporen van de wanbedrijven en politie-overtredingen, die de landelijke eigendommen schade zouden kunnen berokkenen;

Overwegende dat de veldwachter De Kempe beweert op het ogenblik van het ongeval op dienstronde

te zijn geweest om controle uit te oefenen op het verkeer en de ene of andere herberg te zijn binnen gegaan of voornemens te zijn geweest binnen te gaan om er gebeurlijk een inbreuk op de wet, op welk gebied ook, vast te stellen;

Overwegende dat, moest hij een overtreding van de wegcode of van de wet op de openbare dronkenschap of elke andere overtreding, welke niet landelijke eigendommen betrof, vastgesteld hebben, hij deze overtredingen niet als officier der gerechtelijke politie zou vastgesteld hebben, maar eenvoudig als ambtenaar van de gemeentelijke politie (artikel 4, 8°; K. B. 1 Februari 1934; artikel 15; B.W. 16 November 1939);

Overwegende dat niets in zijn verklaring laat veronderstellen dat hij op zoek was naar misdrijven betreffende landelijke eigendommen, tot het opsporen waarvan hij slechts als officier van gerechtelijke politie mocht optreden;

.....

NOOT : 1. De stelling in bovenstaand arrest geformuleerd, is niet in overeenstemming met de rechtspraak en de rechtsleer. In dezelfde zin vinden wij evenwel een arrest van het Hof van Beroep te Luxemburg dd. 12 Februari 1881 (Pas. 1907, IV, 39). Daar waar het arrest van het Hof van Beroep te Gent zijn stelling niet motiveert, zegt het arrest van het Hof te Luxemburg dat de bevoegdheid van de boswachters en andere officieren van gerechtelijke politie bepaald wordt door de organieke wetten, waarbij het ambt wordt ingesteld en hun machten worden omschreven; en nl. wat betreft de boswachters door de artikelen 9 en 16 Wb. Strafv. (Wat de veldwachters betreft, zie artikel 1, titel I, wet 28 September-6 October 1791, 38 codex 3 brumaire an IV, 9 Wb. Strafv.) De omstandigheid dat de boswachters, krachtens andere wetten bevoegd zijn misdrijven te constateren, laat niet toe te besluiten dat deze wetten hun impliciet daarvoor de hoedanigheid van officier van gerechtelijke politie hebben toegekend. Zulks aanvaarden zou tot gevolg hebben bv. aan de rijkswachters de hoedanigheid van officier van gerechtelijke politie toe te kennen telkens een wet hun opdracht geeft bepaalde misdrijven vast te stellen.

Er dient onmiddellijk opgemerkt dat dit laatste argument weinig steekhoudend is. Inderdaad behoort de hoedanigheid van officier van gerechtelijke politie slechts aan de ambtenaren aangewezen bij artikel 9 Wb. Strafv. of bij een bepaling in een bijzondere wet. (Merken we terloops op dat in beide gevallen de officieren van gerechtelijke politie voorrecht van jurisdictie genieten in het geval door artikel 483 Wb. Strafv. voorzien. — Cfr. Faustin Hélie, *Traité d'instr. crim.*, dl III, nr 4079; A. Caron, *La pol. jud. (Novelles)*, nr 6; J. Constant, *Crimes commis par les juges (Novelles)*, nr 101 en volg.) Door geen enkele wet wordt, als algemene regel, de hoedanigheid van officier van gerechtelijke politie toegekend aan al de agenten belast met de uitoefening van enige taak der gerechtelijke politie (Verbreking, 29 Januari 1877, Pas. 1877, I, 113; Verbreking, 21 Februari 1876, Pas. 1876, I, 108; J. Constant, op. cit., nr 103.) Zijn dus slechts officieren van gerechtelijke politie, de personen wie de wet dergelijke hoedanigheid uitdrukkelijk verleent. Ze behoort niet aan degene die, alhoewel belast met de uitoefening van een gedeelte van de taak der gerechtelijke politie, door de wet niet met dergelijke hoedanigheid werd bekleed (zie Crahay, *Traité des contrav.*, nr 698; A. Caron, op. cit., nr 118; R. P. D. B. v°, *Pol. Jud.*, nr 4; *ibid.*, v° *Procéd. pén.*, nrs 19, 92; P. B. v° *Off. pol. jud.*, nr 7).

De bevoegdheden van de veldwachter terzake van

gerechtelijke en administratieve politie zijn thans geregeld in de Gemeentewet, het Landelijk Wetboek (artikelen 51 en vlg.) en het Wetboek van Strafvordering. (Zie Garraud, Instr. crim., dl II, nr 719; Faustin Hélie, op. cit., dl II, nr 1478; P. B. v° Garde champ. comm., nr 6; Beltjens, Code rural, artikel 51, nr 1; Clément et Lepinois, Code rural, nr 558.)

Het volstaat niet dat een ambtenaar onder de officieren van gerechtelijke politie gerangschikt is, opdat hij steeds die hoedanigheid zou bezitten wanneer hij handelingen verricht, die tot de taak van de gemeentelijke politie behoren. (J. Constant, op. cit., nr 124.) Er wordt vereist, dat die handelingen behoren tot die waartoe hem wettelijk opdracht werd gegeven. (Verbr., 10 Juni 1872, Pas. 1872, I, 394; Crahay, op. cit., nr 695.) Alle officieren van gerechtelijke politie bezitten immers niet dezelfde bevoegdheid, die bij de wet bepaald wordt. (Faustin Hélie, op. cit., dl II, nrs 1441 en 1452.) Kan derhalve slechts optreden als officier van gerechtelijke politie de persoon aan wie de wet deze hoedanigheid heeft verleend en daarbij optredend binnen de wettelijk bepaalde perken. (Cfr. Faustin Hélie, op. cit., dl III, nr 4080.)

De veldwachter wordt in artikel 9 Wetboek van Strafvordering gerangschikt onder de officieren van gerechtelijke politie. Verschil van mening bestaat enkel over de bevoegdheid van de veldwachter als officier van gerechtelijke politie. Wanneer treedt hij op in deze hoedanigheid, wanneer niet? Welk is het gedeelte van de taak der gerechtelijke politie, dat voor hem wettelijk moet worden verricht?

Volgens de stelling van het arrest van het Hof van Beroep te Gent, dd. 10 Februari 1950 en van het Hof te Luxemburg, dd. 12 Februari 1881, is de bevoegdheid van de veldwachter, als officier van gerechtelijke politie, beperkt tot het opsporen van de wanbedrijven en politie-overtredingen tegen de land- en boseigendommen, welke taak hem bij artikel 16 Wb. Strafv. is opgedragen.

Rechtsleer en rechtspraak beperken de bevoegdheid van de veldwachter als officier van gerechtelijke politie echter niet tot deze gelimiteerde opdracht.

Aldus wordt aangenomen dat de bevoegdheid van de veldwachter als officier van gerechtelijke politie niet enkel bepaald wordt door het Wetboek van Strafvordering, maar tevens door de bijzondere wetten. Het Wetboek van Strafvordering bepaalt zijn gewone bevoegdheid; de bijzondere wetten bepalen zijn bijzondere bevoegdheid. (Cfr. Faustin Hélie, op. cit., dl II, nrs 1464, 1475 en 1480; Garraud, op. cit., dl II, nr 721.) De bevoegdheid van de officieren van gerechtelijke politie moet weliswaar stren beperkt worden binnen de grenzen van de wet, vermits iedere delegatie van een openbare macht moet steunen op een uitdrukkelijke wetsbepaling (Faustin Hélie, op. cit., *ibid*; Garraud, op. cit., dl II, nr 729); maar nergens blijkt dat deze bevoegdheid beperkt is tot de taken in het Wetboek van Strafvordering voorzien (noot in B. J. 1929, 335). Aldus worden aan de veldwachters bv. bijzondere bevoegdheden verleend door de artikelen 66 en 67 van het Land. Wb., bevoegdheden die ten andere begrepen zijn in de algemene opdracht van de gerechtelijke politie (artikel 8 Wb. Strafv.). Bij de uitvoering van die bijzondere opdrachten treden de veldwachters op als officier van gerechtelijke politie (Crahay, op. cit., nrs 699, 701; zie ook Garraud, op. cit., dl II, nr 721, blz. 595 en 596; Beltjens, Code rural, artikelen 66-67, nr 4), vermits de wet hun uitdrukkelijke bevoegdheid verleent tot de uitoefening van die bepaalde taken der gerechtelijke politie.

Er wordt dus niet enkel aangenomen dat de veld-

wachter als officier van gerechtelijke politie, belast is met het opsporen van de wanbedrijven en de politie-overtredingen tegen de land- en boseigendommen (artikel 16 Wb. Strafv.); maar o.a. ook met het opsporen en vaststellen van de wanbedrijven en overtredingen betreffende de landelijke politie en de bossen; van de jacht- en visserijmisdrijven (artikel 67 Land. Wb. 7 October 1886; artikel 24 wet 28 Febr. 1882; artikel 24 wet 19 Jan. 1883) en met het opsporen en vaststellen van de overtredingen op de wetten en reglementen van politie (artikel 66 Land. Wb.) (Zie G. Schuind, *Traité* (1942), dl II, blz. 149; Crahay, op. cit., nrs 699, 701, 702 en 703; A. Caron, op. cit., nr 82; J. Constant, op. cit., nr 156; P. B. v° Garde champ. comm., nrs 94, 163, 168, 169, 170, 176; G. Beltjens, Code d'instr. crim., artikel 16, nrs 13 en 16; G. Beltjens, Code rural, artikelen 66-67, nrs 1 en 3; R. P. D. B., v° Pol. Jud., nr 32; *ibid*, v° Procéd. pén., nr 79; *ibid*, v° Droit rural, nr 314; P. B., v° Off. pol. jud., nr 151; Corr. Doornik, 24 Febr. 1905, 595 en 596; Faustin Hélie, op. cit., dl II, nr 1480; P. P. 1906, 533; Verg. Garraud, op. cit., nr 721, blz. Clément et Lepinois, Code rural, nrs 626 en 638; Cloes en Bonjean, XII, blz. 1003; Luik, 27 Maart 1863, Pas. 1867, II, 63; Lelaruwière, Code rural (Nouvelles), nr 136).

Aldus werd er gevonnist: dat de veldwachter, als officier van gerechtelijke politie, bevoegd is de overtredingen op de wetten en reglementen van politie vast te stellen, onverschillig of ze voorzien zijn door een bijzonder reglement of door titel X, boek II, Strafwetboek. (Brussel, 16 Dec. 1907, R. D. P. 1908, 568; P. P. 1908, 859); dat hij in zijn hoedanigheid van officier van gerechtelijke politie optreedt, wanneer hij zich op dienstronde bevindt ten einde de overtredingen die zouden kunnen gepleegd worden vast te stellen (Gent, 9 April 1929, R. D. P. 1929, 731; B. J. 1929, 335 en nota); wanneer hij de inbreuken vaststelt op de gemeentelijke politiereglementen (Gent, 30 Jan. 1914, B. J. 1914, 639 en noot; Corr. Turnhout, 16 Febr. 1894, P. P. 1894, 443; Verg. Corr. Doornik, 24 Febr. 1905, P. P. 1906, 533, en Brussel, 10 Juni 1869, Pas. 1869, II, 267); wanneer hij inlichtingen inwint omtrent naam, voornamen en woonplaats van een persoon, die niet in zijn gemeente woont (Corr. Verviers, 8 Oct. 1891, P. P. 1893, 720; Cl. en Bj., XL, 558); wanneer hij de overtredingen vaststelt op de wet op de openbare dronkenschap (Corr. Turnhout, 16 Febr. 1894, en Gent, 30 Jan. 1914, reeds vermeld); wanneer hij de inbreuken op het algemeen verkeersreglement vaststelt (Brussel, 16 Dec. 1907, R. D. P. 1908, 568; P. P. 1908, 859; J. Constant, op. cit., nr 160; contra: A. Caron, op. cit., nr 82). Het voorrecht van jurisdictie werd aan de veldwachter toegekend wanneer hij tegelijkertijd optreedt als officier van gerechtelijke politie en als agent van de administratieve politie ter uitvoering der wetten en reglementen van politie (Gent, 30 Jan. 1914 en Corr. Turnhout, 16 Febr. 1894, reeds vermeld).

Om te verklaren dat de veldwachter, als officier van gerechtelijke politie, bevoegd is de inbreuken op het algemeen verkeersreglement vast te stellen, steunt het arrest van 16 December 1907 zich op art. 66 Landb. wb. Er dient nochtans opgemerkt dat dit artikel de bevoegdheid van de veldwachter beperkt tot het opsporen en vaststellen van de overtredingen op de wetten en reglementen van politie en dat de inbreuken op het algemeen verkeersreglement in abstracto wanbedrijven zijn (Zie G. Schuind, op. cit., dl I, blz. 105; dl II, blz. 149; Crahay, op. cit., n° 699; P. B. v° Garde champ. comm., n° 168; Delaruwière,

op. cit., n° 176; J. Constant, op. cit., n° 36; Verbr. 16 Oct. 1905, Pas. 1906, I, 15; Faustin Hélie, op. cit., dl III, n° 3576; Verbr. 19 Dec. 1881, Pas. 1881, I, 95).

Wat betreft het bekeuren van de overtredingen i.v. m. de wet op de dronkenschap, steunt het vonnis der correctionele rechtbank te Turnhout dd. 16 Febr. 1894 zich eveneens op art. 66 Land. wb. J. V. in zijn noot onder Gent, 30 Jan. 1914 steunt zich echter rechtstreeks op art. 18 der wet van 16 Augustus 1887, dat bevoegdheid verleent aan de veldwachters en aan de officieren van gerechtelijke politie.

De uitsluiting van de veldwachter als officieren van gerechtelijke politie is niet logisch. Art. 15 Besl.-wet 14 Nov. 1939 vermeldt de veldwachters niet meer nominatief; het geeft echter bevoegdheid o.m. aan de officieren van gerechtelijke politie en aan de agenten der gemeentepolitie. De veldwachter bezit beide hoedanigheden, waarom hem dienvolgens uitsluiten als officier van gerechtelijke politie? In die hoedanigheid wordt hem rechtstreeks door de wet delegatie verleend tot opsporing en vaststelling van al de misdrijven betreffende de dronkenschap, taak van de gerechtelijke politie (Verg. Garraud, op. cit., dl II, n° 721, blz. 596).

M. V. B.

2. Voor de beoordeling van het zgn. voorrecht van jurisdictie verg. de noot onder Corr. Rb. Leuven, 11 Maart 1948, R. W. 1947/48, 1193.

Réd.

## VREDEGERECHT TE LEUVEN

1e Kanton — 19 Augustus 1950.

Rechter: M. E. Vanagt pl. r.  
Advocaat: Mr. Calloud.

**Huwelijksgoederenrecht. — Stelsel van scheiding van goederen. — Recht van de man om het aan de vrouw persoonlijk toebehorend huis te bewonen, waarin de echtelijke woning is gevestigd. — De vrouw is niet gerechtigd dit huis aan derden te verhuren.**

*De man is gerechtigd het huis te bewonen, dat persoonlijk eigendom is van zijn echtgenote, met wie hij onder het stelsel van scheiding van goederen is gehuwd, indien beide echtgenoten in gemeen akkoord in dit huis hun echtelijke woning hebben gevestigd.*

*Dit recht van de man kan niet worden aangetast, doordat de vrouw bedoeld huis aan derden heeft verhuurd. Zij vermocht zulks niet, daar zij niet alleen het recht maar zelfs de wettelijke verplichting had zich in voormeld huis te vestigen.*

Lemmens t/ Sterckx.

Aangezien de door eisers bij exploit van deurwaarder Ringelé dd. 28 September 1950 ingeleide eis er toe strekt verweerder te horen veroordelen de vertrekken, die hij zonder titel noch recht bewoont in het huis, gelegen te Herent 46B, Bergenhof, vrij ter beschikking te stellen van eisers binnen de 24 uren van het te wijzen vonnis of desgevallend vanaf de betekening daarvan;

Overwegende dat uit de ter zitting door partijen gedane en uit de door hen neergelegde stukken vaststaat, dat verweerder gehuwd is met Mevrouw M. C. Peeters, onder het stelsel van scheiding van goederen en dat het litigieuze huis, dat laatstgenoemde in huur

heeft gegeven aan eisers, haar eigen persoonlijk goed is; Overwegende dat gedaagde en zijn echtgenote in gemeen akkoord vrijwillig de echtelijke woonplaats te allen tijde hebben gevestigd in het litigieuze huis;

Overwegende dat de door Mevrouw M. C. Peeters met eisers aangegane huur, steunend op de haar bij art. 1356 B.W. toegekende rechten in geen geval het recht van verweerder om zijn echtelijke woning insgelijks te behouden in het litigieuze huis aantast om reden dat gedaagde, hoofd van het gezin, zijn recht put uit de door zijn echtgenote gegeven vrije toestemming om in haar eigen goed de echtelijke woning te vestigen;

Aangezien dienvolgens de echtgenote van verweerder haar eigen persoonlijk goed, zijnde in casu de echtelijke woning, niet vermocht te verhuren aan eisers, daar zij niet alleen het recht, maar zelfs de wettelijke verplichting had zich in voormeld huis te vestigen;

Aangezien eisers ten onrechte beweren, dat gedaagde het litigieuze huis zonder titel noch recht bezit;

*Om deze redenen :*

Wij, plaatsvervangend Vrederechter;

Gelet op de artikelen 2, 34, 37, 41 en 64 der wet van 15 Juni 1935;

Verklaren voor recht dat de eis ontvankelijk is, doch ongegrond;

Geven akte aan aanlegger dat zij hun eis schatten op 1500 frank ten einde de aanleg en de bevoegdheid vast te stellen;

Verwijzen aanleggers tot de kosten, belopende tot op heden 114 frank;

Verklaren het vonnis uitvoerbaar bij voorraad, niet-tegenstaande alle rechtsmiddelen en zonder borgstelling.

## BIBLIOGRAPHIE

**VAN WULFFTEN PALTHE A.A.W. — Voorlezingen over zee-assurantie. Derde verbeterde druk. Rotterdam, Wijt, 1949, blz. 204.**

Mr. Van Wulfften-Palthe, die als jurist werkzaam is in het verzekeringsbedrijf en rechterplaatsvervanger in de arrondissementsrechtbank te Rotterdam, werd in 1932 belast met het houden van een zevental voordrachten over de maritieme schadeverzekering, zoals zij te Rotterdam in de praktijk beoefend wordt. Het doel van deze voordrachten was geen ander dan het hoger personeel van de handelskantoren en de jonge juristen iets meer begrip van het assurantierecht bij te brengen dan de gewone leerboeken dit doorgaans doen.

Tot de uitgave ervan werd besloten om dezelfde reden. De derde druk — luidens het voorbericht waren van de tweede nog alleen antiquarisch exemplaren te verkrijgen — verschilt weinig van de vorige. Aan het oorspronkelijk plan werd niets gewijzigd.

Deze « Voorlezingen over zee-assurantie » bevatten voor de Belgische jurist belangrijk vergelijkingsmateriaal en vele nuttige gegevens omtrent de Rotterdamse verzekeringspraktijk. Te Antwerpen en elders in België worden immers talrijke verzekeringen aangegaan op Rotterdamse beurspolissen en conditiën.

Ter inlichting moge aangehaald worden, dat in zeven hoofdstukken behandeld zijn : I : de verschillende Rotterdamse beurspolissen en conditiën, de zg. tarieven, de eigenlijke sluiting van een verzekering, de taak van assurantie-makelaar; II en III : het risico van de assu-

radeur; IV : de omvang van zijn verplichtingen; V : art. 251 en de renuntiatie-clausule, abandonnement, de persoon van de verzekerde, de subrogatie; VI : de beide cascopolissen en de goederenpolis; VII : de schaderegeling. Verder bevat het boek een voorbeeld van een eenvoudige dispathe, een voorbeeld van een schaderekening bij casco- en bij goederenverzekering, een register van rechterlijke en arbitrale beslissingen, een alfabetisch register van de behandelde onderwerpen en een register van de geciteerde wetsartikelen.

**RUYSSEN Th. : La Société Internationale.** Presses Universitaires de France, Paris 1950, in «Bibliothèque de Philosophie contemporaine, Psychologie et Sociologie».

Prof. Ruysen is een tamelijk veelzijdig schrijver. Enkele van zijn publicaties behoren tot het domein van de wijsbegeerte (Kant, Schopenhauer), terwijl hij ook geen onbekende is voor de jurist, die de «Recueil des Cours de l'Académie de Droit International de La Haye» raadpleegt.

Het onderwerp, dat hij voor dit boek als studie-object heeft uitgekozen, heeft betrekking op een beginsel van het Volkenrecht, dat sedert Gentili en De Groot een der meest omstreden principes is geworden. Het begrip der internationale gemeenschap, dat zo vaak het onderwerp uitmaakte van wijsgerige en juridische controversen, wordt door hem onderzocht. Wat ons echter origineel voorkomt, is de wijze, waarop hij het benadert. Zijn uitgangspunt is volkomen sociologisch. Wanneer hij aldus de fundamentele factoren van de internationale maatschappij onderzoekt, richt hij zich naar de gegevens die hij vindt over de invloeden van het fysisch midden, van de ethnische en demographische elementen, en tenslotte vestigt hij zijn aandacht op de institutionele kenmerken, waaronder ook het recht geïncorporeerd wordt.

Telkens wordt aangeduid wat eenheid brengt en wat sociale antinomie kan veroorzaken.

Wanneer hij nu deze heterogene elementen van het internationaal maatschappelijk leven heeft geschetst, en ze op ieder van deze verschillende gebieden heeft aangeduid, vraagt hij zich af waar de dynamische factor kan schuilen, die tot grotere eenheid kan leiden. Daarvoor voert hij een soort typologie in van sociale functies, die kunnen bijdragen tot een universele, homogene geestesgeestelijkheid. Aldus onderzoekt hij de verspreiding van geestelijke en intellectuele doctrines en de uitbreiding der handelsbetrekkingen. Een degelijk feitenmateriaal wordt ons verschaft over de activiteit van internationale groeperingen zonder politiek karakter. De auteur steunt daarvoor hoofdzakelijk op statistische gegevens van de Volkenbond en van de «Annuaire des Organisations Internationales».

Na de rol van enkelingen en van private organismen te hebben onderzocht, komt hij tot een tamelijk degelijke ontleding van de openbare organisaties die op cultureel plan werkzaam zijn geweest. Hij geeft aldus een historische schets van de organisatie der intellectuele coöperatie, die opgericht werd in de schoot van de Volkenbond en vervolgens bespreekt hij de U.N.E.S.C.O.

Een zeer synthetisch en duidelijk overzicht wordt eveneens over de economische samenwerking bezorgd, waarbij de Internationale Arbeidsorganisatie (O.I.T.), het Marshall-plan en het Havana-handvest een plaats vinden in de bespreking.

Ook politieke internationale instellingen worden ontleed. Na het beginsel van het politiek evenwicht der Heilige Alliantie te hebben besproken, komt hij tot een uiteenzetting over de Vredesconferenties van

Den Haag van 1899 tot 1907. De ontleding van het Pakt van de Volkenbond gaat gepaard met een nauwkeurige balans over de verschillende conflicten, waarbij de instelling van Genève in gebreke is gebleven. De zaak van Wilna, de oorlog van Mandchoerije, de bezetting van de Rijn, de herbewapening van Duitsland, de Italiaans-Ethiopische oorlog, de aanhechting van Oostenrijk en de gebeurtenissen van München, worden als zovele mislukkingen van de Volkenbond behandeld. Het gebrek aan coërcitief optreden was steeds een grote fout.

Ruysen gaat dan over tot de ontleding van de U.N.O. Het Handvest en de procedures van de Veiligheidsraad, alsmede een beschrijving van het veto-recht komen hier in voor. Na het mislukken van het inrichten van de collectieve universele veiligheid komt men weer tot meer regionale instellingen, vandaar de bewegingen voor het Europees federalisme. In dit verband beschrijft de auteur dan ook het Pakt van Brussel en het Atlantisch Pakt.

Om de raciale, demographische en economische tegenstellingen te overbruggen ziet Ruysen slechts een middel : de ontwikkeling van een internationale ethica, die zó ruim moet worden opgevat, dat zij de onderlinge verschillen der ethische systemen overbrugt. Men zal concreet gezien, hoofdzakelijk de imperatieven : «honeste vivere» — «pacta sunt servanda» — in de universele mentaliteit moeten verspreiden.

Een dergelijke uiteenzetting heeft begrijpelijkerwijze reeds een onmiskenbare waarde, omdat ze een grondige vergelijking maakt tussen de voornamelijk multilaterale overeenkomsten, die de tussenstaatse verhoudingen in rechte binden. Het werk heeft echter ook de hoedanigheid het Volkenrecht behandeld te hebben als een verschijnsel dat zich voordoet in een sociologisch complex van internationale verhoudingen. De tussenstaatse gemeenschap is een sociologische realiteit waarvan een gedeelte zijn juridificatie heeft gevonden in wat men Volkenrecht noemt.

De sociologische uiteenzettingen zijn misschien wel enigszins te bondig gebeurd. Hoe deze internationale ethica concreet zal verwezenlijkt worden, schijnt ons ook niet erg duidelijk. Persoonlijk kunnen wij ons niet helemaal van de indruk ontdoen, dat bij het einde van de lectuur voor de lezer nog vragen open blijven.

Niettemin is dit werk te aanzien als een belangrijke bijdrage, waarmede rekening dient gehouden te worden door hem, die zich aan een studie waagt over het omstreden begrip der tussenstaatses maatschappij.

*E. Van Bogaert.*

**BONNER S. F. — Roman Declamation in the late Republic and Early Empire.** — University Press of Liverpool, 1949, 184 p.

In dit knappe boek heeft de auteur, S. F. Bonner, Senior Lecturer in Latin and Greek in the University of Liverpool, de Romeinse praktijk van de declamatie, die voor het Romeinse curriculum vitae van zo grote betekenis was, aan een nauwkeurig en kritisch onderzoek onderworpen. De groei van de rhetoriek, haar procedure, de kritieken, waarvan zij het voorwerp was, en haar invloed op de toenmalige letterkunde worden op een bevattelijke wijze geschetst. De onderwerpen van deze declamaties werden gedurende lange jaren als triviaal aangezien, maar de auteur heeft duidelijk bewezen dat de declamaties — van Cicero tot Seneca — ontstaan hebben gegeven aan een belangrijke wetgeving. In de Romeinse declamatie ligt aldus een tot nog toe verwaarloosde bron voor de studie van het Romeinse recht.

*L. Th. Maes.*

**KASER Max.** — *Das Altrömische Ius. Studien zur Rechtsvorstellung und Rechtsgeschichte der Römer.* — Göttingen, Vandenhoeck und Ruprecht, 1950, 384 p.

De bekende Duitse romanist, Max Kaser, hoogleraar te Munster, biedt ons een mooie monographie over het ius-begrip in al zijn facetten. Het boek wil geen systematische uiteenzetting van het gehele Romeinse recht geven, maar het omvattend en veelzijdig karakter van het ius-begrip heeft als gevolg dat de auteur stelling neemt ten overstaan van de meeste instellingen van het oud-romeinse recht. Aldus behandelt hij o.m. uitvoerig de ingewikkelde problemen van eigendom en bezit in het oudere recht.

In vier afdelingen worden achtereenvolgens de ontwikkeling van het ius-begrip, het ius als beoordelingsgrondslag en -inhoud, de verwerkelijking van het ius, en het formalisme en de sacrale elementen in het ius geschetst.

De moeilijkheden in het na-oorlogse Duitsland waren oorzaak dat de auteur niet in staat was de laatste publicatiën buiten het Rijk op romanistisch gebied verschenen te benutten.

Een uitvoerig zaak- en bronnenregister vergemakkelijkt de bruikbaarheid van deze merkwaardige bijdrage tot de kennis van het oud-Romeinse recht.

*L. Th. Maes.*

## BALIELEVEN

### VERBOND DER BELGISCHE ADVOCATEN

Het algemeen bestuur van het Verbond zal bijeenkomen in het Gerechtshof te Brussel op 9 December aanstaande, te 10 uur. Deze bijeenkomst heeft een uitzonderlijk belang.

Op de dagorde staat het verslag over de verschillende activiteiten van het Verbond sedert de algemene vergadering te Charleroi, alsmede het programma der dringend te verwezenlijken doeleinden in de loop van het jaar.

De eerste algemene vergadering zal plaats hebben einde Januari of begin Februari, ofwel te Leuven, ofwel te Hasselt.

Het programma dezer vergadering zal gewijd zijn aan de actie der jongeren.

### PRIJSKAMP VAN HET VERBOND

Om te antwoorden op de verschillende vragen om inlichtingen, die ons toegekomen zijn betreffende de prijs van 10.000 frank, die zal toegekend worden op de algemene vergadering, die vastgesteld is op de laatste Zaterdag der maand Juni te Brugge, wordt er in herinnering gebracht :

1. dat twee advocaten kunnen samenwerken om naar de prijs te dingen;
2. dat de inschrijvingen van nu af kunnen ontvangen worden op het secretariaat van het Verbond;
3. dat de inschrijvingen dienen te gebeuren vóór 31 December 1950;
4. dat degenen die wensen deel te nemen aan de prijskamp, leden moeten zijn van het Verbond of zich als lid moeten inschrijven vóór 31 December;
5. dat de handschriften mogen gesteld zijn in een van de beide landstalen.

Het Verbond stelt er ten eerste prijs op een compleet programma te kunnen voorbrengen.

Een goed begrip van de vermindering der gerechtskosten zal aan de Schatkist geen enkele van haar inkomsten doen verliezen, daar men er zal toe komen een reeks pro deo-procedures uit te schakelen en de toegang tot het pretorium terug zal geopend worden aan vele rechtzoekenden die het thans vermijden tengevolge van de geweldige overdrijving der gerechtskosten.

Wat betreft de versnelling der procedure, deze zal een einde stellen aan de rechtmatige ontmoediging van hen die niet wensen een belangrijk gedeelte van hun leven te besteden aan het afwachten van een laatste uitspraak, die een einde zou stellen aan een betwisting.

### OPENINGSZITTING DER JONGE BALIES

Het Journal des Tribunaux heeft er het vorig jaar de aandacht op gevestigd dat het ten eerste te betreuren was dat verschillende openingszittingen der Conferenties en Jonge Balies op eenzelfde dag gesteld werden.

Niettegenstaande haar programma ten eerste overlast is heeft het Verbond beslist, ten einde alle hinderpalen bij de werking der Conferenties zoveel mogelijk te vermijden, dat er geen enkele algemene vergadering van het Verbond zou plaats hebben in de periode der openingszittingen.

Het ware ten eerste wenselijk dat van nu af en voor volgend jaar de Conferenties zich akkoord zouden stellen om hun openingszittingen zo spoedig mogelijk vast te stellen en om de data ervan niet te verlengen na 15 Januari.

Dit is een kleine kwestie van organisatie, waarvan de oplossing een uiterst belangrijk nut zou hebben.

### VLAAMSE CONFERENTIE DER BALIE VAN ANTWERPEN

#### Plechtige openingszitting

Op Zaterdag 25 November had in de Assisenzaal van het Gerechtshof de plechtige openingszitting plaats van de Vlaamse Conferentie der Balie van Antwerpen, onder voorzitterschap van Mr Joseph Van Cuyck.

De zeer ruime Assisenzaal was te klein om het publiek plaats te verlenen en zeer talrijk waren de hoogwaardigheidsbekleders en de magistraten van het Hof van Beroep en van de Rechtbank, die er aan gehouden hadden deze openingszitting met hun tegenwoordigheid te vereren. Vele vertegenwoordigingen van buitenlandse en binnenlandse balies waren ook aanwezig, namelijk deze uit Nederland, geleid door Mr Nyssinck, deken van de Balie bij de Hoge Raad der Nederlanden, en deze van de Balie van Parijs, geleid door Mr Gautrat, lid van de Raad der Orde.

In uitgekozen bewoordingen bedankte de Voorzitter Mr Van Cuyck al de aanwezigen voor hun tegenwoordigheid; hij wees verder op het zeer origineel karakter van het onderwerp dat de feestredenaar, Mr Jos Van Alsenoy, voor zijn rede had gekozen, namelijk « De Lof der hypocrisie ». De keus van dergelijk onderwerp noemde hij op zichzelf reeds het teken van een origineel en onafhankelijk karakter.

Mr Van Alsenoy heeft dit zeer bijzonder onderwerp behandeld op meesterlijke wijze. Hij ontleedde psychologisch het diepere wezen van de hypocrisie om te komen tot het besluit dat ten slotte alle uitingen

van hypocrisie neerkomen op een hulde aan de deugd en dat de beoefening van hypocritische gedragingen omslaan in hun tegendeel en uiteindelijk leiden tot oprechtheid.

Paradoxe stellingen, die het publiek werkelijk gepassioneerd hebben en die onafgebroken de aandacht hebben geboeid.

Wij zullen over de inhoud van deze rede niet verder uitweiden, daar de tekst ervan in extenso in ons volgend nummer zal gepubliceerd worden.

Vermelden wij enkel dat de rede op merkwaardige wijze werd voorgedragen, in een uitstekende taal, met schalksheid en tevens grote overtuigingskracht.

Het was stellig een van de beste openingsredesvoeringen die ooit in de Vlaamse Conferentie werden uitgesproken.

De heer Stafhouder C. Van der Planken had een dankbaar onderwerp om de critiek van de stellingen van de feestredenaar te maken en hij heeft deze gelegenheid ten volle benut.

In een merkwaardige uiteenzetting, voorgedragen met de schitterende welsprekendheid die aan de Stafhouder van Antwerpen eigen is, deed hij sommige paradoxale bijzonderheden van de rede van Mr Van Alsenoy uitkomen en stelde er tegenover enkele eeuwige beginselen van onze moraal en van onze beschaving.

Ook de schitterende rede van de heer Stafhouder Van der Planken zal in het volgend nummer van het Rechtskundig Weekblad worden gepubliceerd.

Na de openingsvergadering had er een prachtige receptie plaats ten huize van de Voorzitter, waar Mevrouw Van Cuyck de genodigden op allervriendelijkste wijze ontving en waar een rijk buffet de harten versterkte en de geesten verheugde.

's Avonds had in de zaal De Boeck het traditionele banket plaats, waar, na de gebruikelijke speeches, een revue werd gespeeld die bijzonder in de smaak viel.

## VLAAMSE CONFERENTIE BIJ DE BALIE VAN HET HOF VAN BEROEP TE GENT

### Openingsvergadering

De openingsvergadering van 25 November 1950 zal, door de luister waarmede ze omgeven was, door het succes dat haar te beurt viel en door de nieuwe initiatieven die er genomen werden, in de annalen van de Conferentie geboekt staan als een grote dag.

De openingsvergadering werd door talrijke autoriteiten bijgewoond, w.o. de heer Eerste Voorzitter bij het Hof van Beroep te Gent, de heer Procureur-Generaal, de heer Rapport, adjunct-Cabinetschef, die de Minister van Justitie vertegenwoordigde; de heer Gouverneur van Oost-Vlaanderen, Mr Vanden Boogaerde; Raadsheer Haus, Kamervoorzitter aan het Hof van Beroep; de raadsheren Thienpont, Maraste, Verougstraete, Lagae, Filippo, Bossaert, Axters, P. Van den Abeele; ere-raadsheer Langerock en ere-advocaat-generaal de Bie; substituut procureur-generaal Van Parijs; de rechters Serck, van Brussel, en De Vreese en R. De Saegher; vertegenwoordigers van de andere Conferenties, de Voorzitter van de Conférence française du Jeune Barreau van Gent; Mr Telders, vertegenwoordiger van de Balie bij de Hoge Raad der Nederlanden; Mr Radelet, van de Balie van Luik; Mr Evens, van Kortrijk; Mr Van den Bergh, van Leuven; Mr G. Boels, vertegenwoordiger van de Conférence du Jeune Barreau van Brussel; Mr Van Cauwelaert, van het VI. Pleitgenootschap te Brussel; Mr Talsma, van de Jonge Balie te Den Haag; Mr

Wintergroen, voor de « Journal des Tribunaux »; Mr Lagae, als ondervoorzitter der Federatie der Advocaten van België.

De grote zaal van het Hof van Assisen was tot de laatste plaats bezet.

De voorzitter, Mr Demeester, heette de gasten welkom, zegde hoezeer de Conferentie hun belangstelling en steun wist te waarderen en stelde vervolgens de spreke voor.

Mr Georges Debra in een voordracht, getiteld « Gezinscrisis en Recht », wist gedurende anderhalf uur de vergadering sterk geboeid te houden.

Zijn rede, die een beeld ophing van het dreigend demographisch gevaar, waaronder ons volk gebukt gaat, de oorzaken ervan opspoorde, de middelen overwoog die kunnen getroffen worden om deze ondergang tegen te gaan, gaf een treffend synthetisch overzicht van het gehele vraagstuk. Zijn voordracht was gespannen van nieuwe gegevens, onuitgegeven statistieken, kortom van nieuwe gedachten.

De volledige vergelijkende lijst, voor wat de gevolgen betreft, tussen de scheiding van tafel en bed en de echtscheiding, deed de benadeling van de katholieken, die geen keuze hebben tussen scheiding van tafel en bed en echtscheiding, uitschijnen op een wijze die absoluut nieuw is.

Spreker bepleit de afschaffing van de echtscheiding bij onderlinge toestemming. Uit citaten deed hij blijken dat auteurs, in binnen- en buitenland, een volledig vals beeld ophangen van de uitbreiding die deze instelling in ons land genomen heeft. Vooral zijn voorstel: in ons land de keuze wettelijk in te brengen tussen huwelijken met en huwelijken zonder echtscheiding, zijn objectieve bespreking van de argumenten pro en contra, wekten zeer grote belangstelling.

Uit het vergelijkend recht, uit de meest recente ervaringen in binnen- en buitenland opgedaan, leidde hij af, dat noch van jurisprudentie, noch van gedeeltelijke hervormingen aan ons echtscheidingsrecht een grondige reactie mag verwacht worden, tegen de overstelpende vloed echtscheidingen. Iedereen neemt aan dat deze reactie volstrekt nodig is.

De dualiteit inzake huwelijk, die beantwoordt aan de dualiteit van onze bevolking, ten overstaan van het vraagstuk van de onverbreikbaarheid van het huwelijk, zou dit dubbel doel kunnen bereiken: het aantal echtscheidingen beperken en de vrijheid van eenieder met de godsvrede die hiermede gepaard gaat, in het land bewaren.

De gespannen aandacht, waarmede het gehele betoog werd gevolgd, de warme toejuichingen en het feit dat op de receptie die volgde, de uiteengezette gedachten het voorwerp bleven van alle gesprekken, waren zeker de schoonste hulde die de spreker mocht oogsten.

Daarna nam de heer M. Matthijs, Stafhouder, het woord en dankte met een welgemeende hartelijkheid de spreker, feliciteerde hem om de oorspronkelijkheid der gegevens van de voordracht. Hij sloot zich volledig bij de algemene zienswijze aan die de spreker over de bestaande toestanden had uiteengezet, doch meende wel enigermate kritisch te mogen staan tegenover zekere drastische innovaties die de spreker met een overtuigend enthousiasme had voorgesteld.

Als slot van de vergadering sprak de voorzitter. Het traditionele banket 's avonds verenigde een zo uitgelezen als uitgebreid gezelschap in een van de best befaamde gasthoven van de middenstad. De nobele spijzen waren er zó verzorgd dat de vertegenwoordiger van 's Lands Zegelbewaarder de « Lof van de Gentse Kookkunst » als geïmproviseerd thema koos voor zijn tafelspeech.



Die conste van rhetorieke was er even sprankelend als de opgediende schuimwijn.

Mr Telders, van Den Haag, zong er de lof van de advocaat: « Daar waar de wapperende toga het vrije woord dekt, alleen door eigen geweten geïnspireerd, daar zijn wij thuis... »

Mr Radelet, uit Luik, in een uiterst sierlijke taal met vloeiende zinnen, waarvan het beluisteren hetzelfde genot gaf als zou Bossuet zelf aan het woord geweest zijn, bracht er de groet van de Cité ardente en trok een ontroerend parallel tussen onze beide steden.

Na een welkomwoord van de Stafhouder aan de jongeren, kruiste de voorzitter nog even de degenen met de feestredenaar.

Voor de eerste maal in de annalen der Vlaamse Conferentie werd de avond besloten met een bal in het Post-Hotel.

Tot in de vroege morgenuren bleef het talrijk en select gezelschap onder de charme van het uitstekend Greven-orkest verwijlen in de geest die geheel de dag had geïnspireerd met het *Omnia Fraterne*.

### TENTOONSTELLING VAN HET ANTWERPS RECHTSLEVEN

**Voordrachten van Prof. Dr Frans Blockmans en Mr Baron Francis Delbeke**

In het kader van de grote tentoonstelling van het Antwerpse Rechtsleven, ingericht in het Gerechtshof, hadden twee voordrachten plaats, die bij de Antwerpse juristen en bij het publiek in het algemeen zeer grote belangstelling hebben verwekt.

Op Dinsdag 21 November sprak Prof. Dr Frans Blockmans, hoogleraar aan de Universiteit te Gent en archivaris der Stad, over « Het oude Gerecht te Antwerpen ». Er kon geen belangrijker onderwerp behandeld worden in verband met de ingerichte tentoonstelling, daar de bijzonderste documenten, die op het oude recht der stad betrekking hebben, aldaar geëxposeerd zijn.

De heer Anthonis, Voorzitter der Rechtbank, stelde de spreker aan de aanwezigen voor en deed de wetenschappelijke verdiensten van de heer Blockmans als historicus uitkomen.

Prof. Blockmans gaf een merkwaardige synthese van de evolutie van het Antwerps recht en toonde aan hoe deze evolutie steeds de economische en politieke conjunctuur op de voet heeft gevolgd.

Deze rede, waarvan de tekst in dit nummer gepubliceerd is, werd door de aanwezigen met de grootste belangstelling gevolgd.

Op Dinsdag 28 November was het de beurt aan de voordracht van Baron Francis Delbeke, oud-advocaat aan de balie van Antwerpen, die het publiek zou vergasten op de mededeling van zijn beroepsherinneringen tijdens zijn 20-jarige praktijk als advocaat.

De heer Voorzitter Anthonis stelde ook deze spreker voor en herinnerde aan de grote rol die in ons land vervuld werd door de vader van de redenaar, die zowel als groot advocaat als in zijn hoedanigheid van Minister van Openbare Werken in de hoogste mate de dankbaarheid zijner medeburgers mocht verwerven. De heer Voorzitter wees er op hoe de zoon op alle gebied het grote voorbeeld van zijn vader heeft weten te volgen en hoe hij, na een bedrijvige advocatenpraktijk, deze heeft verlaten om zich volledig te wijden aan historische studie.

De voordracht van Mr Delbeke was een waar genot. Door allerlei herinneringen aan zijn advocatenpraktijk wist hij gedurende een gans uur de glimlach bij zijn

toehoorders te bestendigen. In uitgekozen literaire termen bracht hij dan enkele grote of eigenaardige figuren van de balie in herinnering en wist menigmaal bij de aanwezigen een diepe emotie te verwekken.

Het was een avond vol rijk genot.

De beide voordrachten, die in het kader van de tentoonstelling gehouden werden, hebben ten zeerste bijgedragen om de luister hiervan nog te verhogen.

## MEDEDELINGEN

### DE BALIE IN TSJECHO-SLOWAKIJE

In het Nederlands Advocatenblad vinden wij de hieronder staande belangwekkende studie over de tegenwoordige toestand van de balie in Tsjecho-Slowakije.

\* \* \*

Op 22 December 1948 werd er in Tsjecho-Slowakije een nieuwe wet op het beroep van advocaat uitgevaardigd. Deze wet, welke op 1 Januari 1949 in werking trad, is een afspiegeling van de hervorming die in het rechtswezen van het land plaats vindt. Aangezien de bepalingen in deze nieuwe wet een ingrijpende wijziging in de positie der advocaten met zich hebben meegebracht, kan het geacht worden van belang te zijn om in het kort de inhoud van deze wet weer te geven.

De wet wordt ingeleid met een verklaring over de verplichting van de advocaten om in de uitoefening van hun beroep mede te werken aan het in stand houden van de volksdemocratische rechtsordening en het verstevigen daarvan.

De daaropvolgende bepalingen omtrent de vormen en de voorwaarden voor de uitoefening van het beroep van advocaat schrijven voor, dat de advocaten georganiseerd moeten zijn in lokale advocatenverenigingen. Als regel zal een dergelijke vereniging gesticht worden voor het jurisdictiegebied van iedere rechtbank. Het is de taak van de verenigingen, toezicht te houden op de advocaten en hun leiding te geven bij het uitoefenen van hun beroep; speciale bevoegdheden zijn met dit doel aan de verenigingen verleend.

De centrale organisatie voor de advocaten van het gehele land zal te Praag worden gevestigd. De centrale organisatie moet de werkzaamheid van de lokale advocatenverenigingen onder toezicht houden. Zij heeft de bevoegdheid om besluiten welke door de advocatenverenigingen genomen zijn, te vernietigen of te wijzigen, en kan deze voorschriften geven.

Tot lid van een advocatenvereniging kan alleen treden een Tsjecho-Slowaaks onderdaan, welke te goeder faam bekend is, de voorgeschreven opleiding heeft genoten en aanhanger is van het volksdemocratische systeem. Degene die als lid wordt opgenomen, moet voor de voorzitter der vereniging een speciale advocateneed afleggen. De inhoud hiervan is o.a. een belofte van trouw aan de Tsjecho-Slowaakse Republiek en haar volksdemocratische instellingen.

De nieuwbenoemde advocaat mag niet zelf bepalen waar hij zijn beroep wil uitoefenen. In plaats daarvan wordt dit besluit genomen door de advocatenvereniging waarvan hij lid is geworden.

Een advocaat kan op bevel overgeplaatst worden van de ene plaats naar de andere, indien dit noodzakelijk wordt geacht met het oog op de goede uitvoering van de opdrachten van het advocatenkorps. Het besluit van overplaatsing wordt genomen door de lokale advocatenvereniging of — indien het een overplaatsing

buiten het domein van de advocatenvereniging betreft — door de centrale organisatie. Men kan tegen dit besluit opkomen bij het Ministerie van Justitie.

Wat betreft de verplichtingen van een advocaat ten opzichte van zijn client, heeft er een vrij ingrijpende wijziging plaats gevonden in de regeling van de geheimhoudingsplicht. Over het algemeen is een advocaat verplicht het stilzwijgen in acht te nemen ten opzichte van datgene, waarvan de wetenschap hem uit hoofde van zijn ambt wordt toevertrouwd. Hij mag zich echter onder geen omstandigheden op de geheimhoudingsplicht beroepen, indien hij kennis heeft gekregen van een handeling waarop straf staat ter bescherming van de volksdemocratische republiek, aangezien iedere burger volgens de wet verplicht is om dergelijke gevallen aan te geven.

De honoraria der advocaten worden bepaald volgens tarieven, die door de minister van Justitie worden vastgesteld in overleg met de minister van Sociale Zaken. De advocaten zijn verplicht, de bedragen, welke zij van beroepswege ontvangen, te verantwoorden en af te dragen aan hun verenigingen. Van de middelen, die daardoor de vereniging toevloeien, betaalt deze de salarissen uit aan haar leden. Bij de vaststelling van het salaris van een advocaat voor een bepaalde tijd wordt rekening gehouden met het werk dat hij in deze periode heeft verricht.

Een advocaat kan geroyeerd worden, wanneer een maatregel als deze voor het algemeen belang noodzakelijk is. Dit is het geval: 1° indien hij niet binnen de daarvoor vastgestelde tijd zijn praktijk in de voorgeschreven plaats opent; 2° indien hij zonder geldige reden nalaat, persoonlijk zijn praktijk uit te oefenen; 3° indien hij de verplichting niet naleeft om aan de vereniging rekenschap af te leggen van de door hem van beroepswege ontvangen gelden. Men kan tegen het besluit van royerings opkomen bij het Ministerie van Justitie.

Indien een advocaat bij de uitoefening van zijn beroep zich schuldig maakt aan achteloosheid of verzuim, heeft het uitvoerend comité van de vereniging het recht hem een waarschuwing te geven, bij verzwarende omstandigheden kan hij veroordeeld worden tot een boete van ten hoogste 10.000 Tsj. Kronen. Tegen het besluit tot bestraffing van het Comité kan in hoger beroep gegaan worden bij de centrale organisatie.

Een advocaat, die in gebreke is ten opzichte van zijn ambtsplichten, kan bovendien door de rechtbank veroordeeld worden tot disciplinaire straffen. De hiervoor in aanmerking komende maatregelen zijn: schriftelijke terechthouding, boete van 500 tot 1.000.000 Tsj. Kronen en verlies van lidmaatschap van de advocatenvereniging. Een advocaat, wiens lidmaatschap vervallen is verklaard, kan niet meer worden toegelaten tot een advocatenvereniging.

Voor disciplinaire verzuimen geldt een verjaringstermijn van 5 jaar. De verjaring wordt o.a. gestuit indien de advocaat zich aan een nieuw verzuim schuldig maakt.

Disciplinaire processen tegen een advocaat worden behandeld door de rechtbank in het district waarin de advocaat zijn beroep uitoefent. De rechtbank heeft daarbij een bijzondere samenstelling en bestaat uit de gewone voorzitter of vice-voorzitter, twee leden van de lokale advocatenvereniging en twee door het volk gekozen rechters.

Tegen het vonnis van de rechtbank inzake een disciplinair vergrijp kan in hoger beroep gegaan worden bij een gerechtshof, dat bestaat uit de president of vice-president van het hoogste gerechtshof, twee advocaten die door de centrale organisatie zijn aan-

gewezen en twee door het volk gekozen rechters.

Zowel de advocaten individueel als de advocatenverenigingen en de centrale organisatie staan onder toezicht van het Ministerie van Justitie. Indien het algemeen belang dit vergt, kan het Ministerie van Justitie de besluiten welke door de advocatenverenigingen of de centrale organisatie genomen zijn, teniet doen of veranderen.

De Minister van Justitie kan de organen van de advocatenverenigingen en de centrale organisatie opheffen, indien deze maatregel nodig wordt geacht in het algemeen belang. In dergelijke gevallen kan een beheerscommissie worden benoemd om voorlopig de werkzaamheden te verrichten van de opgeheven organen.

De nieuwe wet heeft het advocatenmonopolie bijna volledig doorgevoerd. Afgezien van enige relatief onbetekenende uitzonderingsgevallen, heeft slechts een lid van een advocatenvereniging het recht het beroep van advocaat uit te oefenen. Iemand die zonder daartoe het recht te hebben om den brode bijstand verleent in rechtsaangelegenheden kan gestraft worden met ten hoogste 6 maanden gevangenisstraf of 100.000 Tsj. Kronen boete.

Zij, die bij het in werking treden van deze wet volgens de tevoren geldende bepalingen advocaten waren, worden niet zonder meer lid van de nieuw opgerichte advocatenverenigingen.

Speciale beheerscommissies zijn er mee belast om te bepalen, in hoeverre degenen die vóór 1 Januari 1949 het beroep van advocaat uitoefenden, opgenomen zullen worden als lid. Degene, die niet wordt opgenomen in een advocatenvereniging, verliest het recht zijn beroep uit te oefenen, en zijn praktijk zal afgewikkeld worden door de zorgen van de beheerscommissie.

*B. Hedman.*

## TIJDSCHRIFTEN

**Nederlands Juristenblad**, n° 40 van 25 November 1950.

Mr J. D. Carrière : Het arrest H. R. van 3 Februari 1950, N. J. 1950, nr 703. — Mr W. J. J. Van Wijmen : Onteigening en schadeloosstelling. — Mr Joh. K. M. Mathuisen : De snelheid van het burgerlijk proces. — Mr H. H. Maas : In de doolhof der bijzondere wetten.

**Weekblad voor Privaatrecht, Notaris-Ambt en Registratie**, n° 4166 van 25 November 1950.

Mr P. W. van der Ploeg : Beëindiging van testamentair bewind. — Mr K. Westerling en J. J. Terpstra : Is kwijtschelding om niet formele schenking?

**Journal des Tribunaux**, n° 3872 van 26 November 1950.

Antoine Colens : Remarques sur l'évolution du droit social.

**Recueil Dalloz de Doctrine de Jurisprudence et de Legislation**, 23 November 1950, 39e cahier.

M. J. L. : Impossibilité du renvoi en cas de prétendue litispendance entre une juridiction d'appel et la Cour de cassation. — Georges Ripert : Le contrat de gérance-location du fonds de commerce : inaccessibilité, limitation de l'activité du gérant. — André Besson : La transmission de l'assurance en cas d'aliénation de la chose assurée : transmission inconditionnelle et modes de résiliation par l'acquéreur.